

પ્રથમાબાજીક પા.

॥ શ્રીગોકુલેન્દુજયતિ ॥

વિખ્યાલશિક્ષા

[ભાગ ત્રીજો.]

શ્રીશ્રી ગોસ્વામીશ્રી ૧ શ્રીવલ્લભાચાર્યજી મહારાજશ્રીની આજ્ઞાથી

પ્રેમક:

પ્રકાશક:

નર્સિંગર.

વસંતરામ હરિકૃષ્ણ શાસ્ત્રી.

૭

પ્રત પાંચ હમર.

સં. ૧૯૮૧

કિંમત એ આના. ૧૦૦ નકલના ૧૧ રૂપિયા.

વૈષ્ણવખાલપ્રથમાગ

પહેલો ભાગ—સવારે પથારીમાંથી ઉઠતાંવેળામાં પછીથી ટુંકામાં ટુંકા નિત્ય નિયમ કેવો હોવો જોઈએ, તે આ નાના ગ્રંથમાં છે. ત્રીજીવાર ૧૦ હજાર નકલો છુટક નકલના ત્રણ પૈસા અને ૧૦૦ નકલના ૪ રૂપિયા

શ્રીદયારામવાણી—દયારામભાઈનાં ઉત્તમ સિદ્ધાંત પદો રાજ ગાવા લાયક છે. કી. એક આનો, ૧૦૦ ના

બીજો ભાગ—આ ભાગ તો નાનાં બાળકો હુ શુદ્ધ થઈને વાંચ્યાજ કરશે. પરિણામે દરેક બાલક સુસ્ત બની જાય. પાંચ હજાર નકલો ખર્ચ થયે છે. મોટા સુધારા વધારા સાથે કવિતાઓ ઉમેરીને છપાવે નકલના છ પૈસા અને ૧૦૦ નકલના ૮ રૂપિયા.

વૈષ્ણવ બાળપોથી—એક ભક્તિવાળી માતા પે કડા કુમળા બાળકની ધર્મવૃત્તિઓ કેવી રસિક રીતે આ તદ્દન સહેલી ભાષામાં લખાયલા પુસ્તકમાં કી. ૦-૧-૬, સો પુસ્તકના ૩. ૮.

બાલિકાશિક્ષા—એક સેવારસિક ભક્તિવાળી માતા નાની બાળાની સેવારસની ભાવના શી રીતે ખો પુસ્તકમાં સુંદર રીતે સહેલી બાળભાષામાં ખતાવ્યું ૦-૧-૬, સો પુસ્તકના ૩. ૮.

ચોથો ભાગ—ભક્તિ અને તત્ત્વસાનની એકતા સરળ ભાષામાં છપાય છે.

લેખક—મોતીભાઈ અવિચળભાઈ પટેલ, શ્રીદેવકીનંદન નિવાસ, સ્ટેશન પાસે-અમ

પ્રકાશક—વસંતરામ હરિકૃષ્ણ શાસ્ત્રી, શ્રીદેવકીનંદન નિવાસ, સ્ટેશન પાસે-અ

મુદ્રક—સોમાલાલ મંગળદાસ શાહ, ધી ગુજરાત પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ, પાંચકુવા-અ

છતાં તે નથીજ ઉઘડી શકતી, અને તેથી માખાપોથી નાનપણથીજ
ધાર્મિક ઠેળવણી આપવી એવુંજ. અન્ય ધર્મવાળાઓ વચ્ચેના
નાનપણમાં બાલકને ધર્મની ઠેળવણી આપે છે, તેથી મોટપણે પણ
તે સ્વધર્મ સુસ્ત રહે છે, જ્યારે આપણા સનાતન ધર્મીઓને કે
વૈષ્ણવોને પોતાનેજ ધર્મની પડી નથી હોતી, તે બાળકમાં તે
શું જ રેડી શકે? આનાંજ પરિણામે મોટપણે બાળક સ્વધર્મથી
ડગમગે છે, ને પોતાનો ધર્મ છોડી બીજા બાળુ પ્રેરાય છે.
તિલક કરતાં શરમાય છે. આ આપણા ગુહચૂકનની કેવી માઠી
દશા ? પોતાનો ધર્મ પાળતાં પણ શરમ આવે આવી અધમ
દશા કેવી હોય ને એવાં માખાપો પ્રજા પાસે શો જવાબ દેશે ?
પોતાને પ્રજા સાથે સહિતમાન સાથ એવીજ આવનાથી સહિતમ
ગુહસંસાર માંડનાર વૈષ્ણવો જ્યારે પોતાનાંજ બાળકોને નાસ્તિક
ને ધર્મપર પ્રીતિ વચરનાં બનાવી મુકે, ત્યારે તેનો જવાબ તેઓ
પ્રજા પાસે શો આપી શકે ? સ્વધર્મનિષ્ઠ ન હોય એવી પ્રજા તે
પ્રજા નથી, પણ કુપાર્થ કે દુઃખ છે, નિટંગના છે, આતુ વૈષ્ણવ
બંધુઓ સમજે તેા કેવી પ્રજા પડે ?

હીનકિંકર.

અનુક્રમણિકા.

પાઠ.	વિષય.	પાઠ.	વિષય.
૧	શ્રીકૃષ્ણની ઉજાસી.	૧૭	પ્રભુનું શરણુ એટલે શું ?
૨	પ્રભુની વાંસળી.	૧૮	સત્પણુ, રમેણુ અને તમેણુ.
૩	દિવ્ય ચક્ષુ.	૧૯	શુદ્ધ હૃદય જ મક્ષિનતા પારખી શકે.
૪	ખાળકેની ઉજાસી.	૨૦	સ્વચ્છતા ભાગ ૧.
૫	જનનું સૌંદર્ય.	૨૧	સ્વચ્છતા ભાગ ૨.
૬	વેદનાં વચનો.	૨૨	પોતાના છવને કપકે. (કવિતા)
૭	શ્રીમાસાનો આનંદ.	૨૩	શરદની વાંસળી.
૮	શરદનો આનંદ.	૨૪	શ્રીકૃષ્ણની બંસીનાં તપ.
૯	કનુભાઈનું કીર્તન (કવિતા).	૨૫	ખાળકેને શિખામણી.
૧૦	સરસ્વતીની પવિત્રતા.	૨૬	ભક્તિને વશ બગવાન (કવિતા)
૧૧	પુસ્તકો પ્રત્યે પ્રેમ.	૨૭	પ્રભુની માયા. ભાગ ૧.
૧૨	સરસ્વતીને પગ ન અડવો બોધ.	૨૮	પ્રભુની માયા. ભાગ ૨.
૧૩	શ્રીવલ્લભાચાર્યશ્રી.	૨૯	યાચના. (કવિતા)
૧૪	શ્રીવલ્લભાચાર્યશ્રીનાં કાર્ય.	૩૦	કેટલાંક સુંદર વચનો.
૧૫	ચરકામૃતનું મહાત્મ્ય.		
૧૬	ભક્તિ હોય તો અપ્રાવળા (કવિતા).		

॥ श्रीनोकुलेर्दुर्जयति ॥

વૈષ્ણવખાલશિક્ષા.

(ભાગ ત્રીજો.)

પાઠ ૧ લો.

શ્રીકૃષ્ણની ઉત્તરણી.

કનુ—ગુરુજી, મારા બાપા ગાય લાવ્યા, હું અત્યારે ગાયતું હ્રદ્ય પીને આવ્યો છું, મને મારી ગાયતું હ્રદ્ય રોજના કરતાં બહુ મીઠું લાગે છે. રોજ અમે વેચાતું હ્રદ્ય લાવીને ખાતા.

ભાગુ—ગુરુજી, ત્યારથી અમે તમારા કદા અમાણે મણતું લગ્ન કરીએ છીએ; ત્યારથી અમને બહુ મજા પડે છે. અમારું મન પણ બહુ આનંદમાં રહે છે. હવે મોઢાની પેઠે કાંઈ ધર્મની વાત કહો.

ગુરુજી—આજે તો તમને શ્રીકૃષ્ણની ઉત્તરણીની વાત કહીશ.

બાગુ તે' આ સાંભળી રાજી રાજી થઈ ગયો, અને

જે હાથે તાળીઓ પાડવા મંડી પડ્યો, અને જોડ્યો કે, આજ તો ખરી મન પડશે.

ગુરુજી—શ્રીકૃષ્ણ એક દિવસે પોતાના ભાઈબંધ ગોવાળીઆઓ સાથે ગાયો ચારવા ગયા. ત્યાં હંમેશાં પોતાને ખાવા માટે કંઈક કંઈક પણ લઈ જાય, અને દરેક ગોવાળીઓ કંઈકને કંઈક ચાવણું લાવે. બધાએ એકઠા થઈ વિચાર કર્યો કે, આજે આપણે ઉમણી જમીએ. બધા ભાઓ, કાંઈકને કંઈક ફળ લઈ આવે. બધા દોડ્યા; કેઈ કાકડી, કેઈ ભાર, કેઈ સીતાફળ, કેઈ દરાખ પણ લાવ્યા. મળેલું અને ગળી સાકર તો ઘેરથી લાવ્યાજ હતા. પછી બધું એક ગોવાળીઆની કામળી પાથરી એકઠું કર્યું. પછી મોટાં મોટાં ઢાલો જેવાં વડનાં ને ખાખરાનાં પાન લાવ્યાં. બધા હારબંધ બેસી ગયા. પછી શ્રીકૃષ્ણે બધાની પાસે અંકેકું મોટું પાટકું મૂક્યું. વળી બીજાએ એક એક પાનના પડીઆ બનાવ્યા હતા, તે મૂક્યા. પછી પીરસવા માંડ્યું. કેઈએ ભાર, કેઈએ સીતાફળ, કેઈએ દરાખ, કેઈએ સાકર કેઈએ માખણ એમ બધું પીરસી દીધું. શ્રીકૃષ્ણ બધાની વચ્ચે બેઠા. પછી દરેકે ખાવાનું શરૂ કર્યું. બધા આનંદથી ખુશી થતા જાય ને ખાતા જાય.

શ્રીકૃષ્ણ—અહ્યા, આ ભાર મને બહુ મીઠાં લાગે છે. ભાર બહુ સરસ છે. લાડું કરતાં પણ મને ભાર ખાવામાં વધારી મન પડે છે.

સુખલ—પ્રભુજી, મને તો સાકર બહુ લાવી, સાકર તો બહુજ મીઠી લાગે છે. તમને તો શ્રીરામની પેઠે બોરજ બહુ લાવે છે, મારાં માતાજીએ એકવાર વાત કહી હતી કે, શ્રીરામ વનમાં ગયા; ત્યારે સવરી લીલડીનાં મીઠાં બોર ખાધાં હતાં, તમે પણ રામ જવાજ છે.

શ્રીદામા—ગુખલ; મને તો સ્ત્રીતાકુળ બહુજ મીઠું લાગ્યું, એની મળ કાંઈ જુદીજ આવી. સ્ત્રીતાકુળમાં શી મીઠાશ?

સગુ—ગુરુજી, મારા મોંમાં તો આ વાત સાંભળી પાણી આવ્યું.

બળદેવજી—ઓ સુખલ, મને તો માખણમાં મળ પડી, સુવાણું સુવાણું મોંમાં મુકતાની સાથે ગટ ગળે ઉતરી જાય, શ્રીકૃષ્ણને ઘેર તો માખણ બહુજ લાવે છે, પણ અહીં બોર ખાધાં.

શ્રીકૃષ્ણજી—માખણ તો મિસરી લેગવેલું ગળ્યું હોય તો મને લાવે, મોળા માખણમાં શું ભાવે? માતાજી તો મને મિસરી લેગવીને આપે છે.

બળદેવજી—પણ શ્રીકૃષ્ણ, પેલી છાશ તૂટી ગઈ, એ પીરસવાનું કેમ ભુલી ગયા?

શ્રીકૃષ્ણજી—ભાઈ, હું નયઃ ભુલ્યો, છાશ તો ઉભાણી જમીને પડી પીવાય, હવે ચાલો પીએ. એટલે ખાધેલું પચે, બધા પડીયા હાથમાં લઈ લો. બધાએ પાંદડાના પડીયા હાથમાં લીધા; એટલે ભગવાને છાશ પીરગ્રી. દરેકને

આ છાશ બહુ મીઠી લાગી, કારણ કે શ્રીકૃષ્ણે તેમને આનંદથી પીરસી. પછી બધા એકઠા થઇ શ્રીજન્મનાથમાં હાથ ધોઈ આવ્યા, અને મોં સાફ કર્યું, પાણી પીધું. આકાશમાંના દેવાએ પ્રભુને કૂલોથી વધાવ્યા, બધા એક બીજા સાથે વાતો કરવા લાગ્યા કે આજે ઉત્તણીમાં બહુ મજા પડી.

પાઠ ૨ જો.

પ્રભુની વાંસળી.

બાળુ—ગુરુજી! કાલે તમે વાત કહી તેમાં દેવાએ પ્રભુને શા માટે વધાવ્યા ?

ગુરુજી—બાળુભાઈ, દેવા રોજ આકાશમાં રહી પ્રભુનાં દર્શન કરી જતા. તેમનામાં એવી શક્તિ હોય છે કે, તેઓ અદ્ધર આકાશમાં પોતાનાં વિમાન ઉભાં રાખે છે. પ્રભુની ઉત્તણી તેમણે વિમાનમાં બેવી જોઇ એટલે તે ઉત્તણીને આનંદ જોઇ ખુશી થયા; ને પ્રભુની આવી ગંભીર જોઇ તેમને વધાવ્યા.

કેનું—ગુરુજી, એ એટલી બધી વાર એકઠા થઇ ઉત્તણી જમ્યા, ત્યારે તેમની ગાયો જતી નહિ રહી હોય ?

ગુરુજી—બધા ઉત્તણી જમીને કંઠ્યા, ત્યારે ગાયો જતી રહી હતી. બધા ગોવાળીઆ ગલરાઇ ગયા કે, આવડા મોટા જંગલમાં હવે ગાયો શી રીતે શોધી કાઢીશું ? ત્યારે પ્રભુએ કશું કે ગલરાશો નહિ, હું બધી ગાયોને અહીં બોલાવી

લાવું છું હમણું દોડતી આવશે, આ સાંભળી બધા ગોવા-
ળીઆ રાગ રાગ થઈ ગયા. ભગવાને તો હાથમાં પોતાની
બાંચી લીધી, ને મીઠી મીઠી વગડી, ચોટલે વાંસળી સાંભળી
ગાયો દોડતી આવી પહોંચી, આવીને બધી શ્રીકૃષ્ણની ચારે
તરફ કાન નાંટીને ઉભી રહી. કેમ પૂછડાં ઉંચાં કરી ચરચર
આનંદથી કંપી ગઈ કેમ કેમ કમલાવા લાગી,

ભગુ—ગુરુજી: એ વળી શ્રીકૃષ્ણ એવી કેવી વાંસળી
વગાડતા હશે કે, ગાયો ચરવાનું મુકીને દોડ મુકે ?

ગુરુજી—ભાઈ, શ્રીકૃષ્ણ તો જ્યારે વાંસળી વગાડે,
ત્યારે આખી પૃથ્વીમાં આનંદ આનંદ વર્તી રહે. ઘાસ
ખાતી ગાયનાં મોંનાં કહ્વા એમને એમ રહી જાય, જમુ-
નાનાં નીર વહેતાં બંધ થઈ જાય, માછલાં નાચતાં નાચતાં
બંધ રહી જાય ને પાણીની ગપાટીપર આવી વાંસળી સાંભળે,
વૃક્ષો વાંગળાં સાંભળી પ્રભુને ફૂલપાન વડે વધાવે, એ
પાંદડાં જ્યારે વૃક્ષ ઉપરથી પડતાં, ત્યારે જાણે વાંસળીના
નાદના હરખથી ગાડો આંસુ ન પાડતાં હાથ એવું લાગતું,
વેલો ફૂલો વેરતી ને ફાલો જની, જંગલનાં પંખીઓ માળામ-
શાંત થઈ જતાં. વગડાનાં પંડુ ફર ઉભાં રહી સાંભળતાં, કમ-
ળનાં ફૂલ તો પહોળાં પહોળાં થઈ જાય. આકાશમાં દેવા તો
વાંસળી સાંભળી હરખવેલા થઈ જાય. સ્વર્ગનેા રાજા મદ તો
ઇંદ્રાસન ઉપરથી ઢળી પડે. મહાદેવજીનું ધ્યાન છુટી જાય.

પ્રદક્ષા શ્રીકૃષ્ણની ચાલવાની રીતે રચવાનું ભુક્તી બન્યું. શ્રીકૃષ્ણની બંસીની વાત તો શું કહું ?

કેનું—શુરુથી, જો આપણે તે વખતે હોત તો કેવી મળા પડતી ! હું તો એ વાંસળી સાંભળીને શ્રીકૃષ્ણને કેડોજ ના મુકું.

શુરુથી—કેનું, સંત પુરુષો કે જે શ્રીકૃષ્ણની ભક્તિ એક તારથી કરે છે, તે આજે પણ એ વાંસળી સાંભળી શકે છે. આપણા ગુજરાતમાં એક દયારામ કરીને ભક્તરાજ થઈ ગયા; એમણે શ્રીકૃષ્ણની વાંસળી સાંભળી હતી, સૂરદાસ કરીને એક ભક્ત થઈ ગયા. તે તો શ્રીકૃષ્ણને રમતાં દેખે, ન વાંસળી પણ સાંભળે.

પાઠ ૩ જો.

દિવ્ય ચક્ષુ.

બાપુ—શુરુથી, તમે કાલે કહ્યું કે, સૂરદાસ ભક્ત પ્રભુને રમતાં દેખતા, પણ મેં સાંજે મારાં દાદીમાને વાત કરી ત્યારે તેમણે કહ્યું કે, સૂરદાસ તો તદ્દન આંધળા હતા આંધળા સૂરદાસ પ્રભુનાં દર્શન શી રીતે કરતા હશે ?

કેનું—શુરુથી, આ વાત તો તમે અમને કહી, પણ શી રીતે મનાય ?

શુરુથી—(ખડખડ હસીને) બાપુ કેનું, તમે તો બધા ખરા છો, તમે જાણો છો કે શ્રીકૃષ્ણ એ આપણા જેવા

નાણુસ નથી, પણ અલૌકિક દિવ્ય એક મોટા દેવ છે, દેવનાં દર્શન કરવાને તો અલૌકિક દિવ્ય આંખો જોઈએ. આપણી આંખો જમે તેવી સારી હોય પણ આ આંખોએ આપણે પ્રભુને નજરોનજર દેખી શકીએ નહિ સૂરદાસને આપણા જેવી આંખો નહોતી. પણ દિવ્ય ચક્ષુ હતાં, એ દિવ્ય આંખો વડે પ્રભુનાં દર્શન કરી શકતા હતા. આપણે પણ બહુ લજન કરીએ, તો આપણી પણ આંખો દિવ્ય બની જાય, ને આપણે પણ શ્રીકૃષ્ણનાં દર્શન કરી શકીએ.

કનુ—ગુરુજી, એ શી રીતે સમજાય ? મને તો કંઈ સમજણ ન પડી.

ગુરુજી—આપણે રાતે ઉઘી જઈએ છીએ, પણ સ્વપ્ન આવે, ત્યારે જાણે નજરે જોતા હોઈએ તેમ બધું જોઈએ છીએ. આંખો આપણી ઉઘાડી નથી હોતી, પણ સ્વપ્નામાં જે જે જોયું હોય તે કહીએ છીએ. એમ સૂરદાસજીને આંખો નહોતી, પણ જેમ આપણે સ્વપ્નામાં જોતા હતા, તેમ તે જાગતા જાગતા જોતા, અને તે પ્રમાણે લજન કરતા. આપણા હયારામભાઈ પણ એવા થઈ ગયા. સૂરદાસજીનાં લજન જો આપણે જાણીએ, તો જાણે અત્યારેજ શ્રીકાંકરજી રમતો રમે છે એમ લાગે.

આણુ—મને તો એમ થાય છે કે જાણે હું હવે પ્રભુનું ખૂબ લજન કરું. આ સાંભળીને મને તો કંઈ કંઈ ઉમંગકા આવે છે, કંઈ કંઈ વિચારો આવે છે, શું કરું ?

ભગુ—આંખોમાં પાણી ભરાઈ ગયું)—ઓ ગુરુજી એ મોટા મોટા ભક્તોના જેવા લગ્નશાળી કોણ ? આપણે તો જે ઘડી પ્રભુનું નામ હીધું, ના હીધું, પછી આપણી આંખો એવી શી રીતે થાય ? પ્રભુજી આપણા ઉપર દયા કરે તો કેવું સાફ ? આમ જોડતાં બેલતાં ભગુની આંખો માંથી દડ દડ પાણી નીકળી પડ્યું.

ગુરુજી—ભગુભાઈ, તમારા પર પ્રભુની કૃપા છે, આવો પ્રેમ પ્રભુ પર રાખશો, તો જરૂર પ્રભુ તમને સુખી કરશે, ને દર્શન પણ આપશે, એ ભગવાન બહુજ દયાળુ છે.

પાઠ ૪ થો.

આળસોની ઉભાણી.

કનુ—ગુરુજી, કાલે અમે આનંદથી ઉભાણી કરી; બહુજ મજા આવી. પણ અમે તો જડેગી, પેંડા, ભરણી દાકડી, ચેવડો વગેરે લાગ્યા હતા. વડનાં મોટાં પાનનાં પતરાળાં કર્યા હતાં. બાળુભાઈના બગીચામાં જઈને અમે લહેર ઉડાવી. એ ઉભાણી જાણે શ્રીકૃષ્ણની ઉભાણી જેવી.

ગુરુજી—ભાઈઓ, તમારી ઉભાણીની વાત મને કહો. બાળુ, તમે કહી જશો ?

બાળુ—હા, અમે કાલે બહુજ મજા કરી. ગુરુજી, મને તો કહેતાં પણ શરમ આવે છે. કનુભાઈ બન્યા બગાદેવજી, હું થયો શ્રીદાસ, ભગુભાઈ થયા સુખદ અને જોક

જાદાસ થયા શ્રીકૃષ્ણ. બીજા કેટલાક ગોવાળીઆ બન્યા.
 અમે બધાએ હાથમાં લાકડીઓ લીધી હતી. દરેક જણ
 બુદ્ધી બુદ્ધી ચીજ લાવ્યા, કનુભાઈ લાવ્યા ખરપ્પી :પેડા ને
 જલેબી, હું લાવ્યો પાકી નાની નાની મીઠી કેરીઓ, લગુ-
 ભાઈ લાવ્યા ચેવડા ને ગોકળદાસ લાવ્યા બાંજુ તથા
 દાડમ, અમે બધી સામગ્રી તૈયાર કરી પછી બોળ વગીને
 બેસી ગયા, ને વચ્ચે બેઠા ગોકળદાસ. બધું પીરસીને
 શ્રીકૃષ્ણની જય બોલી અમે આનંદથી ખાધું. દરેક
 છોકરો પોતાને ફાવતી ચીજ વળાણતો ભય ને ખાતો
 ભય. એટલી બધી મજા આવી કે ગુરુજી, શી વાત કહું ?
 કેાઈ ગોવાળીઆ તો એક બીજાની મસ્કરી કરતા ભય ને
 ખાતા ભય. બધા શ્રીકૃષ્ણને બહુ ખીજવતા હતા. અધ્યા,
 તારી વાંસળી જરા વગાડતો ખરો ! બિચારા ગોકળદાસને
 તો વાંસળી વગાડતાં આવડે નહિ, એટલે એક સીસોટી
 હતી તે વગાડે. અમે જમી રહ્યા. પણ હાથ તો અમારે
 કુવે ધોવા પડ્યા. શ્રીકૃષ્ણે જમનાજીમાં ધોયા, તેવી
 કાઈ નદી આપણે અહીં નથી. કાલની ઉભાણી તો અમને
 સાંભર સાંભર થાય છે.

ગુરુજી—એ બધું ખરું, પણ કનુભાઈ ખરપ્પી, જલેબી
 પેડા ક્યાંથી લાવ્યા હતા ?

કેતુ—ગુરુજી, અમથા કંદોઈને ત્યાંથી, વેચાતી લાવ્યો.
 અમથો કંદોઈ સારો છે, કેાઈને છેતરતો નથી.

ગુરુજી—એ બધું ખરું, પણ અમરો કંદોઈ ખાઈ કઈ વાપરે છે ?

કનુ—ગુરુજી, જોને ઘેર તો મોરસ અને તેવી સફાઈ ખાંડના ઢગલે ઢગલા પડ્યા છે.

ગુરુજી—કનુ, એ પરદેશી ખાંડ તો બહુજ ખરાબ છે, જોને અડીને તો નહાવું પડે, અરરર !! તમે આ શું કર્યું ? શ્રીકૃષ્ણની પેઠે તમે કૃષ્ણ વગેરેની ઉભાણી કરી હોત તો ઠીક. આ તો તમે બહુ અધર્મ કર્યો.

કનુ—ઓ ગુરુજી, પણ શાથી અધર્મ ? એ કંદોઈ તો બહુજ ચોખવટ રાખે છે, જોને ઘેરથી બહુ સારા માણસો મિઠાઈ લઈ જાય છે.

ગુરુજી—ઓ કનુભાઈ, એ ખાંડમાં તો હાડકાં નાખવામાં આવે છે. હાડકાં ને લોહી જેવી બીજી ખરાબ ચીજો વડે એ ખાંડને સફેદ બનાવાય છે, એ ખાંડ આપણાથી કેમ ખવાય ? આપણે તો દેશી ખાંડ ખાવી જોઈએ અને તેમ નહિ તો ગોળ ખાવો જોઈએ. મેં તમને તે દિવસે બજારના બનાવેલા પદાર્થ ન ખાવાનું કહ્યું હતું, તેનું કારણ એજ છે. બજારનાં ફળ ખવાય.

લગુ—ઓ ગુરુજી, આ શું કહેવાય ? અમે તો આવું જાણતાજ નથી. આજ સુધી આપે વાત પણ અમને કરી નથી, અમારે ઘેર પણ અમે એ ખાંડજ ખાઈએ છીએ

કનુ તો સજ્જડ થઈ ગયો, શો ઉત્તર દેવો તેજ એને
જાયું નહિ. બાળુની આંખોમાં તો પાણી આવી ગયું.

બાળુ—ગુરુજી, હવે આજથી હું કદી પણ પરદેશી
ખાંડ કે બજારની એવી ચીજ ખાઈશ નહિ. કનુ તથા બાળુ-
જાઈએ પણ ન ખાવાનો નિશ્ચય કર્યો, ને બધા હાથ ભેડી
પોતાની ભૂલને માટે માફી માગવા લાગ્યા.

ગુરુજી—બજારની કાંઈ પણ ચીજ શાક કે ફળ સિવાય
ખાવી નહિ.

પછી બધા છોકરાઓએ પોતપોતાને ઘેર જઈ પોતાના
મામાપને વાત કરી. કનુ તથા બાળુનાં મામાપે તો આ
વાત સાંભળીને ઘરમાંની મોરસ તથા ખુરા ખાંડ ફેંકી દીધી, ને
છોકરાઓનાં બહુ વખાણ કર્યું. હવે પછી તે નહારી ખાંડ
કદી ન ખાવાનો નિશ્ચય કર્યો.

પાઠ ૫ મો.

મજનું સૌંદર્ય.

કનુ—ગુરુજી, મારા બાપાજીને કાલે કહેલી વાત મેં
કહી. તેમણે તો તરતજ ઘરમાંની મોરસ અને ખુરા ખાંડ
ફેંકી દીધી અને મને ખુશી થઈને છાતી સાથે આંખો; મારાં
માના અંતરમાં તો મારા પર કંઈ કંઈ ઉમંગતા આવે છે.

બાળુ—મારા બાપાજીએ પણ એમજ કહ્યું.

ગુરુજી—ભાઈજો, આપણો દેશ બહુ ધર્મનિષ્ઠ ધર્મામાં પણ ધન કમાવા કરતાં ધર્મ પર પહેલાં બધાનું ધ્યાન આપાતું. હાલ તો બધું બનાવટી થઈ ગયું. હવે આજ પશુ કંઈ શુદ્ધ વસ્તુ બોધતી હોય, તો તે દેશ શુદ્ધ હોય. આપણામાં જે અધર્મ પેઠા છે, તે દુઃસંગ સત્સંગ વગર આવી વાતો જલદી જણાતી નથી, જે તમને માળખા પ્રભુના મંદિરમાં રોજ દર્શન કરવા જતાં હોત તેઓ આ વાત પ્રથમથીજ જાણત, ને તમે ક્યારનાએ આ પાપથી બચ્યા હોત, આપણાં પ્રભુનાં મંદિરોમાં સ્વદેશમાંડજ વપરાય છે. સ્વદેશી વસ્તુઓ વાપરવી, એજ પદ્ધતિ મંદિરોનું કર્તવ્ય છે.

ગુરુજી—હવે સાંભળો, કંઈ પ્રભુજીની વાત કહું તો સાંભળનારા રસિયા છે, તથા વાત સાંભળતાં તે પ્રમાણ આચરણ કરે છે, તેથી ગમે બહુજ વહાલા લાગે છે, મને બહુ આનંદ થાય છે.

ભગુ—ગુરુજી, હવે શ્રીકૃષ્ણની કંઈ વાત કહો. મારાં દાદીમા તો કહે છે કે, પ્રભુની વાતો એટલી બધી છે કે કદી ખુટે નહિ.

ગુરુજી—ભગુભાઈ, તમારી વાત સાચી છે, પ્રભુની લીલાઓ એટલે રમતો અનંત છે, એટલે તેની વાતોને પાર નથી. સાંભળો. એક દિવસ પ્રભુને વનમાં રમવાનું થયું, બધા ગોવાળીઓએ કહ્યું કે, આને આપો

હું રમતું છે. પવન તો મીઠો મીઠો શીતળ ને સુગંધી
જો આવે છે, કમળ, મોગરો, બકુલ તથા ખીજાં ફૂલો
રમ ખીલ્યાં છે. લમરાઓ એક દૂલપરથી ખીજા ફૂલ પર
ડાહોડ કરી રહ્યા છે. કાંઈ લમરાઓ તો પ્રભુનાં લગ્ન
ગાતા હોય તેમ ગણ ગણ કરતા હડી બાય છે. કાંઈ જેમ
તેવ રમતા હોય તેમ એક ખીજાની પાછળ પડે છે. પ્રભુ
મા લમરાઓને રમતા બુએ છે. લમરા પણ પ્રભુને નીર-
ખીને બહુજ લહેર હડાવે છે. પંખીઓ મીઠા સુરથી ગાન
ગાય છે, ને અહીં તહીં પાંખો ફફડાવતાં હડાહડ કરે છે,
તે બધે પ્રભુને જોઈને ઘેલાં થયાં હોય એમ લાગે છે !

તળાવો તો સ્થિર થઈ ગયાં છે. જેમ પ્રભુનાં દર્શન
કરતાં બજાનું મુખ મલકાય, તેમ કોઈ વાર પ્રભુનાં દર્શનને
લીધે જળની સપાટી પર વાયુ ધીમી લહેરી પસારે છે.
કમળો તો બધે પ્રભુને જોઈને હસતાં હોય તેમ ફટોફટ
ખીલી ગયાં છે. કાંઈ વાર પવનથી પાંદડી હલાવી હરિને
ધન્યવાદ દેતાં હોય એમ જણાય છે. જેમ લગ્ન રસમમ
થતાં પોતાનું શિર ડાલાવે તેમ કોઈ કમળો તો પોતાનું અંગ
ધુભવતાં હતાં. વેલો તો મજબૂતિ પર લહેર કરી રહી છે.
લીલાંછમ જેવાં રસભર્યાં જાડો નીચી લટરો નમાવી પ્રભુને
પગે લાગે છે. તે બધે પ્રભુને લીનતાથી કહેતાં હોય કે હે
પ્રભુ, વિધવા માયાવી જીવોના કરતાં અમને જડને આપ
વધારે ગણે છે, તેથી અમે આપનાં બહુ ઓશીઆળાં છીએ.

આવાં જન્મને પ્રભુ ગોવાળીઆ સાથે જોતા હોયલો ટોકાર કરે છે. મોર શબ્દ કરતા કળા કરીને • છે. પાસે ખળખળ અવાજ કરતી પ્રભુને નિરખી કરમ શરમાતી શ્રીચમુનાજી દોડી જાય છે. આવી શોભાનું ચ લોકન કરતા કરતા બધા ગોવાળીઆ જોડે પ્રભુ ફરે એવામાં બધા થાકી ગયા, એટલે બધા એક જાડ ન બેઠા. ત્યાં બળદેવજી તો ચાકથી સુઈ ગયા; એટલે ? પોતાના મોટાભાઈના પગ દાગવા લાગ્યા. ખચિત મોટાભાઈ એ પિતા તુલ્ય છે, અને તેથી પિતાની પેઠે તેમની સાથે વર્તવું જોઈએ. જુઓ; પ્રભુ પણ એમ વ છે. આ વખતે મુળજ વગેરે ગોવાળીઆ પ્રભુને વિન કરવા લાગ્યા કે હે શ્રીકૃષ્ણ, અહીંથી થોડે છેટે એક વ છે, તેમાં બહુજ ફળ થાય છે. પણ પિતૃકામુર નામે જે રાક્ષસ એ ફળ કોઈને ખાવા દેતો નથી. જે કોઈ ખા જાય તો તેને મારી નાખે છે. પ્રભુ બધા ગોવાળીઆ સા ત્યાં જવા તૈયાર થયા. ત્યાં જઈને ઝાડો હલાવી પાકાં ફ ખેરવીને ખાવા લાગ્યા, આ જાણતાં રાક્ષસ દોડી આવ્યો તેને બળદેવજીએ મારી નાંખ્યો. પછી બીજા તેના ભાઈબંધ રાક્ષસો આવ્યા, તે બધાને પ્રભુ અને બળદેવજીએ મારી નાંખ્યા. પછી સાંજ પડતાં ગાયો લઈ વાંસળી વગાડતા ખેલતા કુદતા ઘેર આવ્યા સાંજ પડે ત્યારે જન્મની સ્ત્રીએ પ્રભુનાં દર્શન કરવા ભાગોળે ઉભી રહેતી પછી દર્શન કરી ઘેર જતી.

પાડ ૬ ઠો.

વેદનાં વચનો.

બાળુ—ગુરુજી, કાલે તમે વનમાં રમ્યાની વાત કરી, હાં અમને બહુ મજા આવી, વૃંદાવન એવું રૂપાળું છે ?
 ૧. વનનાં તો પક્ષી પશુ ને વનસ્પતિનાં પણ ભાગ્ય છે,
 ૨. મારાં હાદીમા ઘણીવાર કહે છે. મારે ઘેર પણ સાંભળે
 ૩. આનાં બેરાં એકઠાં થઈ સારી સારી ધર્મની વાતો કરે
 ૪. મારી નાની બેન તો મીઠાં મીઠાં ધોળ પણ ગાય છે.
 ૫. જી, હું તો રોજ ખાટલામાં સુતો સુતો સાંભળું છું.

કનુ—ગુરુજી. મારાં માતાજી પણ સવારમાં વહેલાં
 ૧. વા ઉઠે, ત્યારે હળતાં હળતાં ઘંટી જોડે ભજન ગાય છે. હું
 ૨. જો વહેલો ભગ્યો, ત્યારે મેં ભણ્યું. શું ગુરુજી, સવારમાં
 ૩. જન સાંભળવામાં બહુજ મજા આવે છે !

ગુરુજી—ભાઈ, સવારમાં શાંત ચિત્ત હોય ત્યારે તો
 ૧. જનની મજા કંઈ જૂદીજ આવે, એમાં નવાઈ શી ?

ભગુ—ગુરુજી, હવે કંઈ મજાની પ્રભુજીની વાત કહે.

ગુરુજી—આજ તો ખરી વાત કહું ? તમને બહુ
 ૧. નંદ આવશે સાંભળો. (મધા છોકરા વાત સાંભળવા
 ૨. લપાપડ થઈ રહ્યા છે, એવામાં એક માણસ નાની નાની
 ૩. મર્મી ચોપડીઓ આપવા આવે છે.)

ગુરુજી—(ચોપડી હાથમાં લઈ) ભુઓ કનુભાઈ,
 ૧. આમાં શું લખ્યું છે ?

કનુ—“ માતૃદેવો ભવ, ” “ પિતૃદેવો ભવ, ” આચાર્ય દેવો ભવ, ” “ અતિથિદેવો ભવ. ”

આચુ—ગુરુજી, આમાં તો મને કશું અમઝથું ના

ગુરુજી—માતૃદેવો ભવ એટલે માતૃશ્રીને દેવ જે માનો. પિતૃદેવો ભવ એટલે પિતાને દેવ જેવા માને. આચાર્યદેવો ભવ એટલે શ્રીગુરુદેવને દેવ જેવા માને. અતિથિદેવો ભવ એટલે આપણે ઘેર મેમાન પડેણો કે આવે, તેને પણ દેવ જેવો માનો.

ભગુ—શ્રી ગુરુજી, આપણે ઘેર કોઈ પડેણો કે મેમા આવે તેને દેવની પેઠે પૂજવો ?

ગુરુજી—ભગુભાઈ દેવનીજ પેઠે પૂજવા એમ નહિ પણ દેવની પેઠે તેમનાપર સ્નેહ રાખવો, તેમનાં કાર્યમાં બરાબર બનતી મદદ કરી, તેમની સાથે સહયતાથી વર્તવું વળી આપણે બારણે કોઈ ગરીબ આવે, તો તેને પણ યથા શક્તિ આપવું એ આપણો ધર્મ છે.

કનુ—ગુરુજી, તમે તો દેવ જેવાજ છો; તમારી વાતો ને વર્તન કેટલું પવિત્ર ને ભક્તિવાળું છે ? હું તો ઘેર બેઠું છું તોજે તમે સાંભર સાંભર ધાઓ છો.

આચુ—ગુરુજી, અચિતજ, માળાપ તો દેવજ છે, તેઓ આપણે મારે કેટલું બધું કરે છે ? આપણાપર એમના જેટલો ઉપકાર કોઈનોજ નથી. અમે બધા વિદ્યાર્થીઓ હ'મેશા મામાપને માન આપી પગે લાગીએ છીએ.

સગુ—પણ ગુરુજી, એ બધું તમારા સંગ પછી. હવે
 માત કહો. આ તો બીજી બીજી વાતો નીકળી.

ગુરુજી—સગુભાઈ, હવે વળી કાલે બીજી વાતો
 ફરીશું. આજે તો બીજું કામ કરીએ.

કેનું—ઓ ગુરુજી, મને તો હવે વાત સાંભળ્યા વગર
 મમશે નહિ.

પાઠ ૭ માં.

ચોમાસાનો આનંદ.

ગુરુજી—સગવાને કાલીય નાગને નાચ્યો, તેમજ
 વાનસ પી જઈને વ્રજમંત્રોને દુઃખમાંથી ઉગાર્યા, એ
 વાત તમને મેં પાછળ કહી છે. ગોવાળીઆઓ ગાયો
 ચારી સાંજે ઘેર જાય, ત્યારે વનમાં જે જે જન્યું હોય તે
 પોતાનાં માળાપને કહે, ને તેથી જાણાં બહુજ રાજ થઈ
 શીકુંબુનાં વારંવાર વળાણુ કરે. ઉનાળો જતો રહ્યો, અને
 અને હવે ચોમાસાની ઋતુ આવવાનો સમય આવ્યો.
 આકાશમાં વાદળો આવવા લાગ્યાં. જેમ રાત્ર પ્રજા પાસેથી
 કર લે છે, પણ પછી તે કરના પૈસા પોતાનાજ મુખને
 માટે ન વાપરતાં પ્રજાને પાછા આપે છે, એટલે પ્રજાના
 મુખ માટે જાય છે, તેમ આ મેઘરાજાએ પહેલાં પૃથ્વી-
 પરથી ઉનાળામાં સૂર્યના તાપથી જળ શોષી લીધું, અને
 હવે ચોમાસું આવતાં લેહોને જરૂર પડી, એટલે વરસાદ

રૂપે આપવા માંડયું. પવિત્ર પુરુષાની એકડી કરેલી સંપત્તિ પ્રભુની સેવામાં કે બીજાં પવિત્ર કામોમાંજ વપરાય છે. પવિત્ર રાજાઓ પણ ખબરનો એકઠો કરે છે, તે પ્રજાન સુખનેજ માટે કરે છે, પણ સ્વાર્થી અને વૈભવી રાજાઓ પ્રજાનો પૈસો મોજમજામાં ઉરાડી ભયંકર પાપ માથે લઈ નરકમાં પડે છે. આ મેઘરાજ તો પવિત્ર રાજા છે, એટલે પોતાનો જળરૂપ ધનનો ખબરનો પૃથ્વીપરની પોતાની રૈયતના સુખને માટેજ વાપરે છે.

વરસાદ વરસવા લાગ્યો, એટલે ઉનાળાના તાપથી તપેલી વનસ્પતિ સુકાઈ ગયેલી છતાં લીલીછમ જેવી આનંદિત થઈ ગઈ. પવન પણ ગરમ બની ગયેલે શીતળ અને મંદ બની ગયો. ધીમી ને મીઠી ઠંડી પવનની લહેર શરીરનો સ્પર્શ કરીને આનંદથી રૂવાં ખડાં કરી દેતી હતી. જેમ પોપટ રામ બોલે છે, પણ તેનો અર્થ સમજતો નથી, તેમ કોઈ વેદ ભણે પણ તેનો ભાવ ન સમજે ને પ્રભુમાં પ્રેમ ન કરે તો તે નકામું છે. જેમ કોઈ પ્રભુ પ્રત્યેના પ્રેમ વગરનો વેદ ભણે પણ તે કોઈને ગમતું નથી, તેમ દેડકાં ડરાંડરાંનો અવાજ કરતાં હતાં, તે કાનને બીલકુલ ગમતો નહોતો. વચ્ચે કોઈવાર કોયલનો ટોકાર સંભળાતો, તે બણે કોઈ પ્રેમી ભક્ત પ્રભુનાં પવિત્ર નામનો ટોકાર કરી રહ્યો હોય એમ લાગતું હતું. જળરૂપે રસ મગવાથી નદીઓ મલકાતી મલકાતી પોતાના પતિ

સમુદ્રને મળવા દોડી જતી હતી તેમનામાં પ્રેમનું એટલું
અધું બળ આપ્યું હતું કે, રસ્તામાં આવતી સૌ અડચણો
નાશ પામી જતી. આના ઉપરથી એ સમજવાનું કે,
લક્ષિતમાન પ્રેમાળ સંતપુરુષ પોતાના ચિત્તને પ્રભુ લાણી
જતાં વચ્ચે ગમે તેટલાં વિદ્ય આવે, પણ તેની તે દરકાર
ન કરતાં ભગવાન લાણી વાયુવેગે દોડયોજ જાય છે. વર-
સાદથી પૃથ્વીપર લીલાં સુંદર ઘાસ ઉગ્યાં, એટલે જાણે
શ્રીકૃષ્ણને ખુશી કરવા વ્રજભૂમિએ લીલી સાડી પહેરી દોષ
એમ દેખાતું હતું. જેમ કોઈ પવિત્ર ભક્તને જોઈને બીજો
પવિત્ર ભક્ત ખુશી ખુશી થઈ જાય છે, તેમ આ વર્ષાઋતુને

ને સ્નેહાળ મોર ખુશી થઈ ગયા, ને કળા કરી
ચવા લાગ્યા. પવિત્ર રાજા પોતાની પ્રજાને ખૂબ સુખ
દાપે, તેમ મેઘરાજા પ્રાણીઓને જળશ્રિયનવડે ખૂબ
આનંદ આપવા લાગ્યા. જેમ જમતનો માયાવી ને જમતમાંજ
મોહ પામેલો જીવ તે મોહથી પોતાનો મનુષ્યજન્મ રદ કરી
નાખે છે, તેમ મજાનુત પાળ વગરનાં તળાવડાં વરસાદથી
પ્રીને છિન્નલિન્ન થઈ ગયાં. કોઈ પ્રેમી ભક્તના સંગથી
જેમ ઘણા માણસો પ્રભુપ્રેમથી ભીંજાઈ ખૂબ આનંદી
થાય છે, તેમ વરસાદના સમાગમથી પૃથ્વીપર સર્વને ખૂબ
આનંદ થયો.

બાપુ—ગુરુજી, આજે પણ ચોમાસામાં તો આવીજ
મજા પડે છે.

ગુરુજી—હીક, હવે બીજી વાતો કાલે કરીશું.

પાઠ ૮ મો.

શરદનો આનંદ.

ગુરુજી—ભગવાનને જાંબુ બહુ લાવે છે, ને વરસાદ પડે, ત્યારે તે પાકે છે. આ વરસાદથી જાંબુ પાક્યાં, એટલે ભગવાન ગોવાળીઆઓ સાથે જાંબુના વનમા ગયા, ત્યાં ઘણાં દૂગ પોતાના મિત્રો સાથે પોતે ખાધાં. ગાયોને તો ખૂબ લીઝું ઘાસ ચરવાનું મળવાથી તથા પાણી પણ પુષ્કળ પીવાનું મળવાથી તેના આઉમાંથી દૂધ આપોઆપ ઝરવા મંડી પડ્યું. આ બધી પોતાની લીલાઓ પ્રભુ બહુજ આનંદથી જોતા હતા, ખુશી થતા હતા, ને પોતાના મિત્રો ગોવાળીઆઓને પણ બતાવતા હતા. શ્રીકૃષ્ણ વર્ષાઋતુની બહુ પ્રશંસા કરવા લાગ્યા. આ ચાર માસ બહુજ પવિત્ર મનાય છે. તેમાં સર્વ સંત પુરુષો પોતપોતાનાં ધર્મ કાર્યો બહુજ ઉમંગથી કરે છે. આમ ચોમાસું રોજ રોજ લીલારૂપે દેખાતું પુરું થઈ ગયું. પૃથ્વી ધરાઈ ગઈ, એટલે વરસાદે પણ જળ સિંચવું બંધ કર્યું આપણે પણ જળ પીએ, ને તરસ મટે ત્યારે બંધ કરીએ, તેમ પૃથ્વીએ ખૂમ જળ પીધું, ને તરસ મટી એટલે બંધ કર્યું.

આકાશ સ્વચ્છ થઈ ગયું. તારાઓ એમકે એમકે પ્રકાશવા લાગ્યા. વનસ્પતિમાં ગંભીરતા આવી ગઈ. હવે શરદ ઋતુ આવી, એટલે સરોવરો નિર્મળ થઈ ગયાં. પવન પણ ધીમે,

૧૬૧ ને તદ્દન શાંત લહરીવાળો વાવા લાગ્યો. સરોવરમાં
 . શ્રીજમનાશ્રમાં કમળો બહુજ પ્રેમપૂર્વક ખીટી ઉઠ્યાં.
 ભગવાનની ભક્તિ પ્રાપ્ત થતાં જેમ મન વગેરે ઇન્દ્રિયો નિર્મળ
 થઈ જાય, તેમ શરદ ઋતુનું દેવાવાથી સર્વ તદ્દન શુદ્ધ
 થઈ ગયું. જેમ માયાનો દેહ્યાગ કરી પ્રભુભજનમાં લીન
 થનાર ભક્ત નિર્મળ બને છે, તેમ વાદળાંએ પોતાની જળ
 રૂપ માયા તણને નિર્મળતા પ્રાપ્ત કરી. જેમ કોઈ ચતુર
 ભક્ત પ્રભુની વાર્તા અધિકારીના આગળ કહે છે, ને
 અધિકાર વિનાનાને નથી કહેવો, તેમ પર્વતો પોતામાં
 રહેલું જળ કોઈ તરફ આપે છે, ને કોઈ તરફ
 નથી આપતા. કુટુંબમાં બંધાઈ ગયેલો અજ્ઞાન માણસ
 પોતાનું આયુષ્ય એક ધાય છે, તે જેમ બચ્ચતો નથી,
 તેમ ખાખોચીઆમાં રહેનારાં પામર પ્રાણીઓ એ ખાખો-
 ચીયું સુગતું જાય છે, તેનું ભાન રાખતાં નહોતાં. જેમ પવિત્ર
 ભક્ત પોતાનાં સર્વ સાધનો પ્રભુની સેવામાં સમર્પણ કરે
 તેમ દૂધવાળી વેલો ને વૃક્ષો પ્રભુની સેવા માટે પોતાનાં
 વેરતાં હતાં. જેમ અંતઃકરણ સાથે ઇન્દ્રિયો વગેરેનો
 રાધ પ્રભુમાં થતાં તેવો પ્રભુભક્ત સર્વ કાર્યો બંધ કરી-
 માં લીન થઈ જાય છે, તેમ શરદ ઋતુ આવતાં સમુદ્ર
 ત બની ગયો. ભગવાન જેમ વ્રજભક્તોનો તાપ હરી
 , અને જ્ઞાન જેમ અહંતા મમતા હરી લે, તેમ સૂર્યના
 તાપથી થએલું સંકટ ચંદ્રમાએ પોતાનાં શીતળ કિરણોવડે

હરી હીધું. પોતાના મજબૂતો વચ્ચે જેમ શ્રીકૃષ્ણ શોભે તેમ તારાઓના મધ્યમાં આવેલો ચંદ્ર આકાશમાં શોભવા લાગ્યો. પૃથ્વી સુંદર પાકોથી અમી ભરી લાગતી હતી. પાકીને તૈયાર થએલાં અનાજનાં ખેતરો પવનની લહેરથી ને પાકના ભારથી જમીન પર નમી જતાં હતાં. આ નમવું એવું જ્ઞાન આપતું હતું કે, માણસ જેમ જેમ કૃષિ પ્રાપ્ત કરે છે, તેમ તેમ નમી જાય છે, ને દીન બને છે. આતુર્મિ-સમાં રોકાઈ ગએલા સંન્યાસીઓ ને યોગીઓ હવે પોતાનાં સ્થાન તણ ચાત્રાએ જવા લાગ્યા. રાત્રીઓ પણ રસ્તા માફ થતાં પોતાની રૈયતનાં સુખ દુઃખ જાણવા દેશમાં ફરવા લાગ્યા. આમ સર્વ રીતે સુખકર મજા ઋતુએ પોતાનું રાજ્ય પૃથ્વી પર બેસાડી લીધું. પાંચ રાત્રીનું રાજ્ય સર્વ રીતે જેમ સુખકર બને છે, તેમ શરદ ઋતુનું રાજ્ય બધાને મહા આનંદકારી લાગ્યું.

ભગુ—શુરુજી, મારાં દાદીમા તો એક દહાડો કહેતાં કે, શરદ ઋતુમાં તો ભગવાન રાસ રમ્યા હતા. રાસ શું એ અમને સમજાવો.

શુરુજી—હવે આવતી કાલે એ વાત આપણે કરી:

પાઠ ૯ મો.

કનુભાઈનું કીર્તન.

કનુ—ગુરુજી, હવે કંઈ શ્રીકૃષ્ણની વાત કહો.

ગુરુજી—કનુ, સવારમાં હું તમારા ઘર પાસેથી જતો હતો, ત્યારે તમે કંઈક લજન ગાતા હતા. શું લજન ગાતા હતા ?

કનુ—ગુરુજી, એક નાનું લગવાનનું લજન પથારીમાં બેઠો બેઠો બોલતા હતો.

ગુરુજી—તમારો રાગ સારો છે. એજ પ્રભાતીયું બોલો.

બાબુ—ગુરુજી, કનુભાઈ બોલે, ને અમે લખીએ, તો અમને ન આવડે ?

ગુરુજી—એકવાર સાંભળો, પછી લખાવીશ.

રાગ સામગ્રી.

કનુ—

જેને સહાય શ્રીકૃષ્ણની, તે તો સુખમાં મહાલે,
વેર પડે બધા વિશ્વશું, કોઈનું કાંઈ નવ આલે-જેને. ૧
દોષના ગુણ માને હરિ, જેને કીધો પોતાનો,
વહા થી વાંક ગણે નહિ, એ સ્વભાવજ માનો-જેને. ૨
અવળું તે સૌ સવળું ઠરે, માધવની મહેરે,
ગણે ભક્ત લક્ષણ વિના, પાંડવોની પેરે-જેને. ૩
કૃષ્ણ કૃપા થઈ તે થઈ, ફરી બાય ન શીટી,
ભાત પટોળાની ના મટે, જેમ કરતલ લીટી-જેને. ૪

લક્ષ્મીની માત હરિ હાથમાં, ગમતું હોય તે કરાવે.
 જનની ભુક્તિ જનનીની, દોષ શી પેરે લાવે-જેને. ૫
 સહુ વાતે સમર્થ શ્રીહરિ, વાણી વેદે આલાપી;
 તોપણ અહિત નિજલક્ષ્મીનું, હરિથી થાય ન કદાપિ-જેને. ૬
 સત્ય સંકલ્પ છે શ્રીપતિ, સદા સત્ય છે વાણી,
 તદ્દપિ અગાધ અકળગતિ, કોઈથી જાય ન જાણી-જેને. ૭
 કૃષ્ણકૃપા અતિ દેખીને, લક્ષ્મી છાડી ન જાણું,
 દયા દીનતા મૂકતાં, પડે ગોથું રે ખાણું-જેને. ૮

ગુરુજી—કેવું સુંદર લજન ? કોઈ આના અર્થ કહી જશે.

કનુ—ગુરુજી આપ કહો, તો મારાં માતૃશ્રીએ શીખ-
 વ્યા છે તેવા અર્થ કહી જાઉં.

ગુરુજી—કહો કનુભાઈ. (કનુભાઈ ઉભા થઈ બધા
 અર્થ શાંત ચિત્તે આનંદથી સમજાવી ગયા.)

ગુરુજી—બાળુભાઈ, બુચો, આ કનુભાઈ સવારમાં
 ઉઠે છે, તેવાજ લજન ગાવા મંડી પડે છે. હું તો આજે
 તેમના ઘર આગળ થઈને જતો હતો; ત્યારે મેં સાંભળ્યું.
 વળી અર્થ પણ કેવા સારા જાણે છે ? આ કનુભાઈને હું
 આશીષ આપું છું કે, તે બહુજ પવિત્ર લક્ષ્મી થશે.

બા —ગુરુજી, અમને એ લજન પાઠીયામાં લખાવો.
 અમે ઉતારીને મોઢે કરીએ.

ગુરુજી—તમને હું કાલે લખાવીશ, આજે હવે બીજું વાનો વખત થયો છે.

પાઠ ૧૦ મો.

સરસ્વતીની પવિત્રતા.

ભગુ—ગુરુજી, કાલે કનુભાઈએ બાથું હતું, એ કીર્તન લખાવો. (ગુરુજી પ્રજાતીયું પાટીયામાં લખે છે, ને બધા છોકરા લખવા મંડ્યા. એવામાં લખતાં લખતાં એક વિદ્યાર્થીએ મોંમાં પેનસિલ ધાલી, તે જોઈ)

ગુરુજી—મોહનદાસ, તમે પેનસિલ મોંમાં ધાલીને લખો છો કે ?

મોહનદાસ—ગુરુજી, મને કોઈ વાર એવી ટેવ પડી ગઈ છે.

ગુરુજી—હમણાં બધા ભજન લખો. પછીથી વાત ૧૩. પેનસિલને હવે મોંમાં ધાલી લખતા નહિ

(બધા વિદ્યાર્થીઓ લખી રહ્યા એટલે)

ગુરુજી—ભાઈઓ, આજે આ મોહનદાસે બહુજી શુનો ૧૧ છે, તેમણે પ્રભુનું ભજન મોઢામાં પેનસિલ ધાલી એંટી એલી પેનસિલ લખ્યું છે. કોઈ પણ પવિત્ર ધર્મ પ્રમાણે વર્તનારો હિંદુ પેનસિલ મોંમાં ધાલીને લખે નહિ, તો તમે તો વૈષ્ણવ કહેવાઓ, એટલે તમારાથી તો પેનસિલ

મોઢામાં ઘાલીને લખાયજ નહિ. કોણ જાણે પેનસિલમ કેવી ચીજો આવતી હશે ? જો આપણે તે મોમાં ઘાલીએ તો વટલાઈ જઈએ, વારંવાર હું કહું છું કે, આચાર એ પ્રથમ ધર્મ છે. આચાર વડેજ માણસ પવિત્ર બને છે. જેના આચાર સારા તેના વિચાર પણ સારા હોય છે. વળે ભગવાનનું ભજન તો પવિત્ર વસ્તુ છે, તેને આપણા મોઢામાં ઘાલેલી પેનસિલે લખીએ, તો અપવિત્ર થઈ જાય. ખરી રીતે તો કોઈ પણ ચીજ મોઢાનાં ઘાલીએ તો એંઠી થાય. વૈષ્ણવોએ તો એ ડગલે ને પગલે જાળવવું રહ્યું. વળી સરસ્વતી પવિત્ર છે, તેમને લખતાં આપણા મોંવડે અપવિત્ર કેમ કરાય ? હાલ સરસ્વતી ઝટ ફળીભૂત નથી થતી, પણ ઉલટું અવળે લાગે લઈ જનારી થાય છે, તેનું કારણ આજ છે. આપણે આચારવિચારે શુદ્ધ રહીને વિદ્યા મેળવીએ, તો તે પવિત્ર વિદ્યા આપણી યુદ્ધિ પવિત્ર કરે છે, ને આપણને સન્માર્ગે વાળે છે. પવિત્રતા વગર ગમે તેવી રીતે મેળવેલી વિદ્યા આસુરી રૂપ ધારણ કરી જીવને આસુરી બનાવે છે. પરદેશી વિદ્યા ભણવામાં કોઈ પણ જાતના આચારપર ધ્યાન અપાતું નથી, તેમજ ગમે તેની પાસેથી તે મેળવવામાં આવે છે, તેથીજ તે વિદ્યા ભણનારાના અંતરમાં દૈવીપણ આવતું નથી. જો કોઈનામાં તે વિદ્યા ભણવા છતાં સારા સંસ્કાર હોય તો તેનું કારણ જાળપણની ધર્મની કેળવણી

હોવી જોઈએ. ખરી રીતે વિચારતાં જ્યાં સાધનો વિદ્યા મેળવવા માટેનાં ઘણાં પવિત્ર જોઈએ. પહેલાંના વખતમાં શિષ્ય શુરુ પાસે વિદ્યા ભણવા જાય, તો પવિત્ર કપડામાં જહુજ પવિત્ર ભાવથી પુસ્તક ખાંધીને લાવે, ને પગ પણ અડકવા દે નહિ. હાલ તો ભણવા આવનાર વિદ્યાર્થી આમડાની કોથળીમાં પુસ્તકો ઘાલીને જ્યાં તુલસીજીની પવિત્ર માળા રહે, ત્યાં કોટમાં તે કોથળી ભરવીને નિશાળે આવે છે. પવિત્ર સરસ્વતીજીને આમડામાં પુરીને ભણવા આવે છે. આમડાને અડકીને તો આપણે હાથ ધોવા પડે, અરે નહાવું પડે, જોટલીવાર પુસ્તક કાઢવું પડે, તેટલીવાર કોથળીને અડવું પડે, હવે કહો કે પવિત્ર વિદ્યા શી રીતે આવે ? જેમને સરસ્વતીજીની પવિત્રતાની ખબર નથી, તેમને વિદ્યા શી રીતે ફળીભૂત થાય ? જહુ ભણીને મોટો હોદ્દો મેળવે એ વિદ્યા ફળી ન કહેવાય. વિદ્યાનું ફળ તો તેજ કહેવાય કે મનુષ્ય પવિત્ર આચારવાળો ધર્મશીલ ને ભક્તિવાળો બને, જગત્ની આસુરી વિદ્યાઓ મોટા અધિકારો આપે છે, પણ આખરે તે તો નરકમાં નાખનારી છે. લૌકિક વિદ્યાથી ભલે મોટાં દુનીયાનાં સુખ મળે, પણ તેથી પ્રભુ તો નજ રીએ. એ તો પવિત્ર ભક્તિમાન સંત મનુષ્યોનોજ બેલી છે.

પાઠ ૧૧ મો.

પુસ્તકો પ્રત્યે પ્રેમ.

મોહનદાસ—(હાથ ભેડીને) ગુરુજી, હું બુલી ગયો!, હવે કદી એવી બૂલ નહિ કરું. મારો ગુનો માફ કરો, હું હવે હમણાં પેનસિલ વડે લખવાનું જ બંધ કરીશ. એટલે મારી એ કુટેવ ભુલાઇ જશે. શાહીવડે લખીશ.

ગુરુજી—વળી એ પેનસિલ કોણે ખનાવી હશે? એના એ ફાફીઆં ચોંટાડવામાં કેવા પદાર્થો વપરાયા હશે? કદાચ સરેસ જેવો ચીકણો પદાર્થ પણ વપરાયો હોય. કોણ બાણે કોણે એ સરેસ પોતાનું પાણી નાંખીને તૈયાર કર્યો હોય? વળી આપણે પેનસિલ મોંમાં ઘાલીએ, તો આપણાં મોંમાં આવે. કેટલી બધી રીતે આપણે બ્રહ્મ થઈએ?

એ પેનસિલને છેડે કેટલીક વાર રોગનાં જંતુઓ પણ હોય છે કે, જે મોંમાં ઘાલવાથી આપણા શરીરમાં પેચી આપણને રોગી કરે છે. છોકરાઓ એક બીજાની પેનસિલ લખવા લે છે. હવે ગમે તે નાતના છોકરાની પેનસિલ લઈને ગમે તે નાતનો છોકરો મોંમાં ઘાલે, તો વટલાઈ જવાય. વર્ણશ્રમ ધર્મમાંથી બ્રહ્મ થવાય, વળી એવી રીતે એક બીજાનાં મોંવાળી પેનસિલો વાપરવાથી વિચારો પણ બ્રહ્મ થાય છે. એક બીજાનાં મોઢાનાં રજકણો એક બીજાનાં મોઢામાં જવાથી વિચારો પર તેની અસર થયા વિના રહેતી

નથી. વળી કોઈ રોગી છોકરો હોય તો તે રોગનો પેલાને પણ ચેપ લાગે તે નફામાં; વધારે શું કહું? એક ઘડી વાર કોઈનો સંગ થાય, તો તેની અસર થાય, તો આની અસર કેમ ન થાય? આવાં કારણોથીજ મેં બબ્બરની મિઠાઈઓ તથા જેને આમ્રવટે તયાર કયા હોય તેવા બીજા પદાર્થો ખાવાની મનાઈ કરી હતી. ખરાબ વિચારવાળા મનુષ્યના હાથની કોઈ વસ્તુ ખાવાથી આપણી બુદ્ધિ બગડે છે, માટે બહુજ વિચારીને ડાલે ને પગલે વર્તવાનું છે, જેને જગતમાં ગમે તે રીતે વર્તવું છે, તેને તો કંઈ નહિ, પણ જેને મનુષ્ય જન્મ સૂક્ષ્મ કરવો હોય, તેણે તો સ્વધર્મને લગાર પણ ત્યાગ ન કરવો જોઈએ, ઇદ્રિયો ને મન પ્રૂણ વશ રાખવાં જોઈએ, એ મનને વશ કરવા માટે તેને પ્રભુમાં જોડવું જોઈએ.

કૃષ્ણદાસ—ગુરુજી, આપે કહ્યું, તેથી મેં મારી ચામડાની બેગ કાલેજ કાઢી નાંખી, હવે હું ચામડાની બેગમાં પુસ્તકો નહિ સારું, અને એ કોથળીને અડકીશ પણ નહિ. ગુરુજી, લોઢાની પેટીમાં પુસ્તક રખાય કે નહિ?

ગુરુજી—લોઢાની પેટીમાં પુસ્તકો મુકાય, ચામડાની બેગ કરતાં એમાં મૂકવાં, એ વધારે સારું છે, પણ પુસ્તક ભરેલી પેટીને પગ ન અડકાડાય. પગ અડે તો પાપ લાગે.

કૃષ્ણદાસ—ગુરુજી, કેટલાક છોકરા તો પગવડે ફરતરને કે પેટીને ઘસડે છે, આથી તેમને હોષ લાગે ખરો?

ગુનેજી—લાઇ કૃષ્ણદાસ, પુસ્તકને પગ અડવાથી બહુજ દોષ લાગે છે, ને જેમાં પુસ્તક હોય એવા દફતરને અથવા પેટીને પગ અડકવાથી પણ પાપ લાગે. સરસ્વતી પવિત્ર છે, તેને પગ અડે એ વિદ્યાનેા તિરકસ્કાર કર્યા બરાબર છે, ઠાકર માર્યા બરાબર છે. આપણે કોઇની પાસેથી કોઈ વસ્તુ લેવી હોય ને લાત મારીને કહીએ કે, “ મને આપ ” તો શું તે આપે ખરો ? નાજ આપે, ને ઉલટો ખીજે, તો આ પુસ્તકોમાંથી આપણે સરસ્વતી લેવી છે, ને પુસ્તકોને ઠાકર માસ્વી છે, પછી સરસ્વતી એટલે વિદ્યા શી રીતે આવડે ? ખરી રીતે જોતાં તો ગમે તેવું પુસ્તક હોય તેને પણ કહી પગ ન અડકવો જોઈએ, એવું શ્રીમહાપ્રભુજી કહે છે. સરસ્વતી એ પ્રભુને બહુ વહાલી છે, અને પ્રભુને જેના પર વહાલ છે, તેને પગ અડે તો પ્રભુ પણ રિસાય, માટે કરી પુસ્તકને કે કોઇ પણ લખેલા કાગળને પગ ન અડે, તેની સાવચેતી રાખવી. કદાચ ભૂલથી પગ અડી જાય, તો પગે લાગવું. સરસ્વતી દેવીને પગ અડી જતાં પગે લાગીએ, તો તે આપણોા શુનો માફ કરે છે. જેમ કોઇને આપણોા પગ અડી જાય છે, ને આપણે માફી માગીએ છીએ, તો તે સામો માણસ પ્રસન્નતાથી માફી આપે છે, તેમ સરસ્વતી પણ આપણને શુનાની માફી આપે છે. આ સંબંધી એક સરસ વાત કહે કહીશ,

પાઠ ૧૨ મો.

સરસ્વતીને પગ ન અડવો જોઈએ.

કૃષ્ણદાસ—ગુરુજી, ગઈ કાલે આપે પુસ્તકને પગ ન અડવા સંબંધી વાત કહેવાનું કહ્યું હતું, હવે તે વાત રહી.

ગુરુજી—શ્રીમદ્વલ્લભાચાર્યજી મહાપ્રભુજીએ આખા આર્યાવર્તની પરિક્રમા ત્રણવાર કરી. આ પરિક્રમા કરતાં પોતે ફરતા ફરતા દક્ષિણમાં આવી પહોંચ્યા; દક્ષિણમાં વિષ્ણુ-કાંચી કરીને એક મોટું જાત્રાનું સ્થળ છે. તેમાં શ્રીવરદરાજ સ્વામી નામે શ્રીઠાકોરજીનું સ્વરૂપ ખિરાજે છે. શ્રીભગવાનનાં અનેક નામ છે, તેમાંનું એક શ્રીવરદરાજ સ્વામી છે. આ શ્રીવરદરાજ સ્વામીના એક જયદેવ કરીને મોટા ભક્ત થઈ ગયા છે. એ જયદેવ ભક્ત મોટા કવિ હતા. શ્રીવરદરાજ સ્વામી આ જયદેવ કવિને સાક્ષાત્ દર્શન હેતા તેમની સાથે વાતો કરતા. શ્રીવરદરાજ સ્વામીને જયદેવ બહુજ વહાણા હતા. શ્રીઠાકોરજી ઉપર આપણે જેટલો પ્રેમ રાખીએ, તેટલો પ્રેમ શ્રીઠાકોરજી આપણા ઉપર રાખે. આ જગતમાં પણ એવુંજ છે, આપણે જેને ચાહીએ, તે જરૂર આપણને ચહાય. આ જયદેવ ભક્ત કવિએ એક ગીતગોવિંદ નામે શ્રીઠાકોરજીની લીલાના વર્ણનનું કાવ્ય લખ્યું છે. એ કાવ્ય સંસ્કૃતમાં બહુજ રસિક રીતે લખેલું છે. શ્રીવરદરાજ સ્વામી તો હવે ખિરાજે છે. તેમનાં દર્શન

કરવાં હોય તો ઘણાં પગથીઆં ચડવાં પડે. આ પગથીઆંમાં
 દરેક પગથીએ ગીતગોવિંદ કાવ્યમાંના ભાગ કોતરેલો છે.
 શ્રીમહાપ્રભુજી ત્યાં પધાર્યા, ત્યારે પોને નીચે મુકામ કર્યો,
 પછી પોતે કૃષ્ણદાસ મેઘન નામના એક ભક્ત સાથે હતા,
 તેમને કહ્યું કે કૃષ્ણદાસ, શ્રીવરદરાજ સ્વામીનાં દર્શન કરવા
 નહિ જવાય, કારણ કે સીડી પર પ્રભુલીલાનું ચુંદર કાવ્ય
 કોતરેલું છે, તેના પર પગ દઇને સીડી પર ન ચઢાય. કારણ
 કે એમાં શ્રીકાકોરજીનું કીર્તન છે, તથા શ્રીસરસ્વતીજી છે.
 નામની પણ સરસ્વતીને પગ ન ચડે તેની સાવચેતી રાખવી
 જોઇએ, તો આ તો ખાસ ભક્તિનાં પદો છે, તેના પર તો
 પગ કેમ મુકાય? શ્રીમહાપ્રભુજી કહે છે કે, નામની પણ
 સરસ્વતીને પગ ન ચડવો જોઇએ, એટલે કોઈ પણ લખેલા
 કાવ્યને પગ ન ચડવા દેવો જોઇએ. માટે પુસ્તકને પગ
 ચડે તો મહા દોષ લાગે. પુસ્તકો પવિત્ર છે, ને તેમાં પ્રભુ-
 ભજનનાં પુસ્તકો તો બહુજ પવિત્ર છે. ઘણાએ શ્રીમદ્
 ભાગવતને શ્રીકાકોરજીની પેઠે પૂજે છે, કારણ કે શ્રીભાગ
 વત એ પ્રભુ સમાન છે. કૃષ્ણદાસ મેઘનને શ્રીમહાપ્રભુજીએ
 આપ્યું કહ્યું, તે વાત શ્રીવરદરાજ સ્વામીએ ભણી, આથી
 પોતે દિવ્ય સ્વરૂપ ધારણ કરી શ્રીમહાપ્રભુજી પાસે નીચે
 પધારીને દર્શન આપ્યાં. શ્રીમહાપ્રભુજીએ શ્રીવરદરાજ સ્વા-
 મીને જૂઠા આનંદ કરાવ્યો. પછી ત્યાં શ્રીભગવતની સમાહ

કરી. સપ્તાહ એટલે સાત દિવસ સુધી શાસ્ત્રની વિધિ પ્રમાણે શ્રીભગવતનો પાઠ કરવો. આ સપ્તાહમાં શ્રીવરદરાજ સ્વામી પણ સાંભળવા માટે પધારતા. શ્રીમદ્દાપ્રભુજીની વાણી બહુજ મીઠી ને રસિક હતી, તેથી જેવાં તથા શ્રીભગવાન પણ મોહ પામતા, તેથી તેમનું નામ શ્રીમદ્દાપ્રભુજી પડ્યું છે.

બાપુ—ગુરુજી, પુસ્તકને પગ અડે તેમાં આવો મોટો દોષ છે? પુસ્તકો બહુજ પવિત્ર છે? ખરેખર આપણાં મંદિરોમાં પુસ્તકો તાકામાં રેશમના કપડે બાંધીને મૂકવામાં આવે છે, તેનું કારણ હવે હું સમજ્યો.

ગુરુજી—ધર્મ પુસ્તકોને તો નાહ્યા વગર પણ ન અડાય. અડીએ તો દોષ લાગે.

પાઠ ૧૩ મો.

શ્રીમદ્દક્ષિણાચાર્યજીનું પ્રાકટ્ય,

કેનું—ગુરુજી, શ્રીમદ્દક્ષિણાચાર્યજીની વાત કાલે આપે કહી, એ નામ તો અમે રાજ સવારમાં ઉઠતાં હમ્મએ છીએ, આપે જે શ્રીભગવાનનાં નામ સવારમાં ઉઠતાં બોલવાનાં બતાવ્યાં છે, તેમાં આ નામ પણ છે.

ગુરુજી—હા, એ પ્રભુનો એક અવતાર છે, ને એથી સવારમાં ઉઠતાં એ નામ આપણે જાપીએ છીએ.

બાપુ—ગુરુજી, જેવાં શ્રીકૃષ્ણનાં ચરિત્ર છે, એવાં આ શ્રીમદ્દાપ્રભુજીનાં ચરિત્ર પણ હોવાં જોઈએ.

ગુરુજી—હા, છે. એમના ચરિત્રોની વાતો તો બહુ ન્યારી છે, એમનાં ચરિત્રોમાં પણ શ્રીકૃષ્ણના ચરિત્ર જેટલોજ આનંદ છે.

ભાગુ—ઓ ગુરુજી, અમને એમની વાત કહો તો કેવી મજા પડે ? અમને એમની વાત સાંભળવાનું બહુ મન થઈ ગયું છે.

ગુરુજી—સાંભળો, દુકામાં તમને એમની વાત કહું. દક્ષિણમાં કાંકરવાડ કરીને એક નાનું ગામ હતું. એમાં લક્ષ્મણલટ્ટી કરીને એક બહુજ પવિત્ર લક્ષ્મણ રહેતા હતા. લક્ષ્મણલટ્ટીના પૂર્વજોએ ને લક્ષ્મણલટ્ટી મળીને સોમયાગ નામના સો યજ્ઞ કર્યા, આ પ્રમાણે જે સો સોમયાગ કરે, તમને ઘેર પ્રભુનો જન્મ થાય. એમ શાસ્ત્રમાં લખ્યું છે. આથી સો સોમયાગ પૂરા થતાં તેમને ત્યાં શ્રી મહાપ્રભુજી પ્રકટ થયા. વાત એવી છે કે, આ કાંકરવાડ ગામ દુર્ગમનોના ત્રાસથી નાશ પામ્યું, એટલે લક્ષ્મણલટ્ટી પોતાનાં ધર્મપત્ની યજ્ઞભાગારુજીને લઈ કાશી યાત્રા ગયા. ત્યાંથી પાછા આવતાં રસ્તામાં અંધારણ્ય નામે જંગલમાં આડમે મહીને યજ્ઞભાગારુજીને બાળકનો જન્મ થયો. અધુરે મહીને જનમેલા આ બાળકમાં તે વખતે જીવ જેવું લાગ્યું નહિ, તેથી હુગડે વીંટીને એક પીપળાના ઝાડ નીચે સુકી પોતે ઘર ભણી ચાલ્યાં. હવે આ બાળક તો પોતે સાક્ષાત

ભગવાન હોવાથી પછી રમવા લાગ્યા, ને ચારે બાજુ જંગલ
 હોવાથી તે બાલકનું રક્ષણ કુંડાળું કરી અગ્નિ કરવા લાગ્યો.
 બાળક તો આનંદથી કીલકારીઓ કરે છે, ને રમે છે. હવે
 યદ્વંભાગારુણ તથા લક્ષ્મણભટ્ટણ થોડેક ગયાં, ત્યાં અખર
 મળી કે કાશીમાં તો ઉપદ્રવ શાંત થયો છે, આથી બેઉ
 પાછાં વળ્યાં. અહીં અંપારણ્યમાં આવ્યાં, ને આવીને બુઝે
 છે, તો પોતે જીવ વગરનું બાણીને જે બાળક મૂક્યું હતું, તે
 બાળક ખૂબ આનંદથી રમે છે. આ વાત તેમને સ્વપ્નામાં
 પણ ભગવાને કહી હતી કે, હું તમારે ઘેર પ્રકટ થયો છું.
 યદ્વંભાગારુણ બાળકને લેવા આવ્યાં, એટલે આગ્રએ માર્ગ
 આપ્યો. જઈને પ્રભુને પોતાની ગોદમાં લીધા. બાળકનું
 રૂપ બેતાંની સાથે યદ્વંભાગારુણ મોહ પામી ગયાં. આ
 બાળકનું તેજ સૂર્યના કરતાં પણ અધિક હતું. યદ્વંભા-
 ગારુણ બાળકને લઈને બહાર આવ્યાં, ત્યારે બાણે કૌશ-
 દ્યાણ શ્રીરામચંદ્રજીને લઈને ઉભાં હોય તેવું લાગતું હતું.
 બાણે શ્રીજયોદાણ પોતાના બાળકુવર શ્રીકૃષ્ણને તેડીને
 ઉભાં હોય એવાં દર્શન આ વખતે થયાં હતાં. શ્રીલક્ષ્મણ
 ભટ્ટણ બહુજ ખુશી થઈ ગયા. શ્રીભગવાન જેને ઘેર
 પ્રકટે તેને આનંદ કેમ ન થાય ! બધી દિશાઓ આ વખતે
 અમી ભરી લાગતી હતી. મીઠા ને સુગંધીદાર પવન પ્રભુ-
 રૂપ બાળકને સ્પર્શ કરી ચારે તરફ વેરામ્ જતો હતો,

તે પોતે જાળને સ્પર્શ કરી વનસ્પતિને કહેતો હતો કે
 આ પ્રભુ પ્રકટ થયા છે, દર્શન કરી લ્યો. વનસ્પતિ પણ
 આ બાળકનાં દર્શન કરી મલકાતી હોય એમ ધીમી ધીમી
 પોતાની પાંખડી હલાવતી હતી. કોઈ વનસ્પતિ તો જાણે
 પ્રભુજીનાં દર્શન કરી હરખથી આંસુ ખેરતી હોય એમ
 પાન વેરતી હતી. પુષ્પવાળી વનસ્પતિઓ પુષ્પો વડે પ્રભુને
 વધાવતી હતી આમ સર્વત્ર સર્વને આનંદ થયો, દૂર ઉભેલા
 પશુઓ તથા પક્ષીઓ આ બાળરૂપાળા પ્રભુને નીરખીને
 આનંદમાં સ્થિર થઈ ગયાં હતાં. કેટલાંક પક્ષીઓ પ્રભુને
 નિરખીને જેમ દુરખલેલાં થઈ ગયાં હોય, તેમ આકાશમાં
 ઉડાઉડ કરી નાચી રહ્યાં હતાં. કેટલાંક પશુઓ પણ આમ
 આનંદમાં કુહાકુહ કરી મહાલતાં હતાં. શ્રીરામચંદ્રજી
 અયોધ્યામાં પ્રકટ થયા ત્યારે, અને શ્રીકૃષ્ણ નંદરાયજીને
 ત્યાં પ્રકટ થયા ત્યારે, આ જગતની જેવી સ્થિતિ હતી,
 તેવીજ સ્થિતિ અત્યારે થઈ હતી. ખરેખર, દેવી જીવોનાં
 અંતરમાં આ પ્રભુના પ્રાકટ્યનો સંદેશો પવને પહોંચાડ્યો,
 અને તેથી તંમને પણ આનંદનો પાર ન રહ્યો. આગળ
 જેની વાત કહી ગયા તે ભક્ત કૃષ્ણદાસ મેઘનના પહેલા
 ગુરુ કેશવાનંદે પણ કૃષ્ણદાસને કહ્યું કે; અત્યારનો યોગ
 જોતાં કોઈ સ્થાને પ્રભુ પ્રકટ થવા જોઈએ. આ તિથિ તે
 સંવત ૧૯૩૫ ના ચૈત્ર વદિ ૧૧ હતી. કૃષ્ણદાસ આ

સાંભળી તે પ્રકટ થનારને શોધવા નીકળ્યા, ને મહા મહેનતે ફરીફરીને શ્રીમહાપ્રભુજીને કાશીમાંથી શોધી કાઢ્યા હતા, શોધી કાઢીને પોતે શ્રી મહાપ્રભુજીને શરણે ગયા, ને શ્રી મહાપ્રભુજીની પાસે આજો જન્મારો રહ્યા. શ્રીમહાપ્રભુ આ કૃષ્ણદાસ પર બહુજ પ્રસન્ન રહેતા. હવે બીજી વાતો આવતી કાલે કહીશ. —

પાઠ ૧૪ મો.

શ્રીવલ્લભાચાર્યજીનાં કાર્યો.

ભગુ—ગુરુજી કહે તો આપે શ્રીમહાપ્રભુજીના પ્રાકટ્ય સંબંધી એક વાત કહી હતી, આજે એમના જીવન સંબંધી કહો તો બહુ મજા પડે.

ગુરુજી—ભગુભાઈ, શ્રીમહાપ્રભુજીનું જીવન ચરિત્ર હું સહેજસાજ કહું છું, તે સાંભળો, એમનાં ચરિત્રોનું તો મોટું પુસ્તક થાય, ને કહેતાં પણ મહીનાના મહીના વીતી જાય.

શ્રીમહાપ્રભુજી બાળપણથી પોતાના પિતાની જોડે ધર્મસંબંધી વાતો કરતા, અરે વાતોમાં ભક્તિમાર્ગની વાતોની બાબતો એવી સરસ રીતે સમજાવતા કે સાંભળ નાર સૌ ચકિત થઈ જતા આથી તેમનું બાળ સંસ્કૃતિ એવું નામ પડયું. શ્રીલક્ષ્મણભટ્ટજીએ શ્રીમહાપ્રભુજીને આઠમે વર્ષે જનોઈ આપ્યું, કે તુરત પોતે વિદ્યા ભણવા લાગ્યા. તે પછી પિતા શ્રીલક્ષ્મણભટ્ટજી લક્ષ્મણ બાલાજીમાં આલોક

છોડી પરલોક સિધાવ્યા. આ વખતે શ્રીમહાપ્રભુજીની ઉંમર નાની હતી; પણ મહાન્ પુરુષોની ઉંમર જોવાની નથી. પોતે જૂઝ વિદ્યા નાનપણથી જ મેળવી હતી. આથી હવે ભક્તિ માર્ગ સ્થાપન કરવાનું પોતાને મન થયું. પોતે પ્રથમ માતૃશ્રીની રાજ લઈ તીર્થયાત્રા કરવાને જહાને ઘરમાંથી નીકળ્યા. દક્ષિણમાં વિદ્યાનગર કરીને એક મોટું શહેર હતું. આ શહેરમાં મોટું બજવાનું હિંદુ રાજ્ય હતું. તેમાં કૃષ્ણદેવ નામે ધર્મશીલ રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેના દરબાર માં બધા ધર્મની ચર્ચા ચાલતી હતી. આ ચર્ચામાં શ્રી મહાપ્રભુજી પધાર્યા, ને સત્તાવીશ દિવસ સુધી ચર્ચા કરી ભક્તિમાર્ગનું સ્થાપન કર્યું. કૃષ્ણદેવ રાજા કુટુંબ સાથે શરણે આવ્યો, અને શ્રીમહાપ્રભુજીની આ ધર્મચુદ્રમાં જીત થવાથી સોમણ સુવર્ણથી તેઓશ્રીને કનકસ્નાન કરાવ્યું. અહીં પવિત્ર દેવી જીવેને શરણે લઈ પોતે આગળ ચાલ્યા. ઉત્તર, કાશી વગેરે સ્થળોએ જ્યાં જ્યાં ધર્મની ચર્ચા થઈ, ત્યાં ત્યાં બધે પોતે જીત્યા, ને સર્વ સ્થળે ભક્તિ માર્ગનું શ્રેષ્ઠપણું સાબીત કર્યું. પોતે જ્યાં મોટું તીર્થસ્થળ હોય ત્યાં બિરાજતા, અને ત્યાં સત્તાહ કરતા. આવાં સ્થળોએ ઘણીવાર અમલકાર બતાવતા, જ્યાં જ્યાં વાદવિવાદ થયો ત્યાં શ્રીકૃષ્ણજ દેવાધિદેવ, પૂર્ણપુરુષોત્તમ આનંદરૂપ છે, એ સાબીત કરી પોતે જીવેને ભક્તિનું દાન કર્યું. કાશીમાં

પોતે પત્રાવલંબન નામનો ગ્રંથ લખીને કાશી ત્રિશ્વનાથના મંદિરપર ચોઢયો; આ ગ્રંથ જે જે વાંચે તેના સંદેહ જતા રહે, ને વાઠ કરવાનું ભુલી જાય, ને ઉલટો ભક્તિમાર્ગ સ્વીકારી શ્રીમહાપ્રભુજીને શરણે આવે. આર્યાવર્તના બધા રજપૂત રાજાઓ શ્રીમહાપ્રભુજીને શરણે આવ્યા ને બધાએ શ્રીકૃષ્ણની ભક્તિ પ્રેમપૂર્વક કરવા માંડી.

હવે એકવાર પોતે શ્રીજમનાજીને કિનારે ગોવિંદ ઘાટ પર બિરાજતા હતા, તે વખતે વિચાર કર્યો કે, આ જીવ તો ઘણા વર્ષોથી ભગવાનથી છુટો પડ્યો છે, ને ત્યારથી તેના અધર્મનો પાર નથી, હવે ભગવાન તો પવિત્ર છે, ને જીવ તો પાપી છે, તો પાપીનો ને પવિત્રનો સંબંધ શી રીતે થાય ? જીવ તો સ્વભાવથીજ દુષ્ટ છે, ને શ્રીહકોરજી તો સર્વ રીતે પવિત્રમાં પવિત્ર છે. આ બન્નેનો મેળ શી રીતે થશે ? આ વિચારમાં પોતાને નિદ્રા ન આવી. આથી શ્રીહકોરજીએ પ્રકટ થઈ દર્શન દીધાં, ને શ્રીમહાપ્રભુજીને બ્રહ્મસંબંધ દેવાની આજ્ઞા કરી. બ્રહ્મસંબંધનો મંત્ર પણ તેજ વખતે પ્રકટ થયો. આ દિવસ તે શ્રાવણ સુદ ૧૧ હતી. આજ વખતે આચાર્યશ્રીએ ૩૬૦ સૂતરના તાંતણાનું પવિત્રું પ્રભુને ધર્યું. પછી શ્રીહકોરજી અંતર્ધાન થઈ ગયા. આજ દિવસે હજી સુધી પણ આપણા મંદિરોમાં પ્રભુને સૂતરનાં અને રેશમનાં પવિત્રાં ધરાય છે. આ દિવસને

પવિત્રા એકાદશી કહીએ છીએ. પોતે શ્રીહાકોરજીની આજ્ઞા પ્રમાણે પ્રથમ બ્રહ્મસંબંધ શ્રોતામોદરદાસ હરસાની નામના પોતાના મુખ્ય સેવકને આપ્યું, અને ત્યાર પછી ઘણા જીવો-ને બ્રહ્મસંબંધ કરાવી શરણે લીધા. આર્યાવર્તની પોતે ત્રણવાર પરિક્રમા કરી. દેવી જીવોને શરણે લઈ તેમને ઉદ્ધાર કર્યો. પોતે શ્રીહાકોરજીની આજ્ઞા ધર્મથી લગ્ન કર્યું. શ્રીઅક્ષાજી નામે પોતાની નાતનો એક સુશીલ કુમારિકા સાથે પોતે પ્રભુની આજ્ઞાથી વેદવિધિ પ્રમાણે પરણ્યા. આ પતિવ્રતા ધર્મપત્નીથી આપને જે પુત્ર-રત્નની પ્રાપ્તિ થઈ. (૧) શ્રીગોપીનાથજી (૨) શ્રીવિઠ્ઠલનાથજી, આ બે બાળકોએ પાછળથી ભક્તિમાર્ગનું રક્ષણ કર્યું, ને દેલાયો કર્યો. તેમાં શ્રીવિઠ્ઠલનાથજીએ ખૂબ અર્થો લખ્યા છે, પણ તે સંબંધી વાતો આપણે પછી કરીશું. હવે હુનીઆ પરનું કામ પૂર્ણ થયું, એટલે શ્રીહાકોરજીએ લીલામાં પધારવાની આચાર્યશ્રીને આજ્ઞા કરી, પણ પોતે ક્યાણ હોવાથી પહેલી આજ્ઞા ન માની, બીજી પણ ન માની. છેવટે ત્રીજી આજ્ઞા સંવત ૧૫૮૭ માં થતાં, સંન્યાસ લઈ ગૃહનેા ત્યાગ કર્યો. પોતે બધાં કામ ભગવાનની આજ્ઞાથી કર્યાં છે. બ્રહ્મસંબંધ કરાવ્યાં તે પ્રભુની આજ્ઞાથી, વંશદ્વારા ભક્તિમાર્ગનું રક્ષણ થશે એમ કહી શ્રીહાકોરજીએ લગ્ન કરવાની આજ્ઞા આપી ત્યારે લગ્ન કર્યું, અને છેવટે પ્રભુની હસ્થા પોતાની પાસે

બોલાવી લેવાની બાણી ત્યારે સંવત ૧૫૮૭ ના અષાઠ સુદિ ૨ ને દિવસે પોતે કાશીમાં હનુમાન ઘાટપર જઈ ગંગાજીમાં વચ્ચોવચ્ચ ઉભા રહીને અગ્નિ જેવો એક મોટો સ્તંભ બતાવી નિત્ય લીલામાં પ્રવેશ કર્યો. આવા અવતારી પુરુષો જે સ્થાને જન્મે છે તે સ્થાનને, જે દેશમાં જન્મે છે તે દેશને, ને જેઓ એમને શરણે જાય છે, તે શરણે જનારને દેવતાઓ પણ હજારો ધન્યવાદ આપે છે !

પાઠ ૧૫ મો.

ચરણામૃતનું માહાત્મ્ય.

બાળુ—ગુરુજી, ગઈ કાલે કહેલી વાતમાં અમને બહુજ આનંદ આવ્યો. શ્રીમહાપ્રભુજીનું જીવનચરિત્ર કેટલું બધું પવિત્ર છે ? પોતે કેટલા બધા દયાળુ છે ? જગતના જીવોનો ઉદ્ધાર કરવા ત્રણવાર તો પરિક્રમા કરી છે. આવા મહાપુરુષોજ જગતના જીવોનું કલ્યાણ કરે છે.

કેનુ—ગુરુજી, આ લગુ તિલક વચ્ચે કશું પીળું પીળું ચોટાડી લાવે છે એ શું ?

ગુરુજી—શું કનુભાઈ, તમે એ પીળું પીળું તિલકમાં નથી ચોંટાડતા ?

કનુભાઈ—ના ગુરુજી, હું તો ફક્ત કંકુ વડે તિલક કરું છું, બીજું કંઈ નહિ. પછીથી ભગવાનના નામની અગીઆર માળા ફેરવું છું.

ગુરુજી—અરે કનુભાઈ, એ પીણું છે એ ચરણામૃત છે, એ ચરણામૃત વગર તિલક ચાચળ નહિ, બધા છોકરા જીઓ ચરણામૃત ચોંટાડીને આવે છે. તિલકમાં ચરણામૃત ચોંટાડાય એટલુંજ નહિ પણ તિલક કરતી વખતે મુખમાં પણ ચરણામૃત લેવાય; આંખોપર પણ લગાવાય, હૃદયને લગાવાય, તથા માથાપર પણ લગાવાય, ત્યારે તિલક કર્યું કહેવાય !

કનુ—ગુરુજી, મારા બાપાજી તો ચરણામૃતનો ઉપ-યોગ કરે છે, એ હું જાણું છું, પણ મેં જાણ્યું કે આ કશું હશે, તે રાજ લે છે. મેં કહી એમને પૂછ્યું નથી. હવે, આ ચરણામૃત શું છે તે મને કહો. એથી શો લાભ ?

ગુરુજી—એના નામમાંજ અર્થ છે. ચરણામૃતમાં ચરણ+અમૃત એ બે શબ્દ છે; ચરણ એટલે શ્રીહાકોરજીનાં ચરણકમળ, અમૃત=અમૃત, રસ. પ્રભુને સ્નાન કરાવતાં જે જળ હોય તેને પણ ચરણામૃત કહેવાય. આ એક ચરણામૃત, વળી પોતે શ્રીજમનાજીને કિનારે તથા મળભૂમિમાં મળ-લાક્ષ્મીને જોડે ખૂબ ખેલ કરે છે, તેથી મળભૂમિની રજ પાવન થઈ જાય છે, આ રજ તે પણ ચરણામૃત કહેવાય. આ મળરજજ આપણે તિલકમાં લગાવીએ. આનેજ મોંમાં મુકીએ. આનોજ ઉપયોગ આપણે રાત દિવસ કરવાનો છે. ચરણામૃત વગર તો એક ક્ષણ પણ ન ચાલે. મળરજ મહાપવિત્ર છે. એ પાવત્ર રજનો ઉપયોગ કરવાથી આપણે

બહુજ પાવત્ર થઇએ છીએ. આંખોપર લગાવવાથી હૃદય ચક્ષુ થાય છે, ને દાઢ પવિત્ર થઇ શાંત : અને અમીવાળી બને છે. હૃદયે લગાડવાથી હૃદય પવિત્ર થાય છે. શરપર ધરવાથી પ્રભુની ભાક્ત પ્રાપ્ત થાય છે, ને મગજ પાવત્ર અને અલૌકિક બને છે, ને તેથી સદા પવિત્ર વિચાર આવે છે. આપણું તિલક એ તો પ્રભુનું ચરણકમળ છે, એ ચરણકમળમાં તો અવશ્ય ચરણામૃત જોઇએજ.

ચરણામૃત મુખમાં તો ત્રણવાર મુકવામાં આવે છે. ત્રણવાર મુખમાં મુકવાનું કારણ એ કે પહેલીવાર મુકવાથી તામસગુણ નાશ પામે, બીજીવાર રાજસગુણ ને ત્રીજીવાર સાત્ત્વિકગુણ નાશ પામી આપણાથી પ્રેમી નિર્ગુણ ભક્ત બની જવાય. વળી બીજી એ કે પહેલીવાર મુખમાં મુકવાથી કાયાના દોષ, બીજીવાર મુખમાં મુકવાથી વાણીના દોષ, ત્રીજીવાર મુખમાં મુકવાથી મનના દોષ નાશ પામી જાય ને કાયા, વાણી ને મન ત્રણે પવિત્ર બને. એ ત્રણ પવિત્ર બને, તો પ્રભુ કૃપા કરે. ચરણામૃત લીધા વિના કદી રહેવું નહિ. ચરણામૃત વિના તિલક કરવું નહિ. વળી સુતી વખતે ત્રણ હાથ પગ ધોઇ પવિત્ર થઇ ચરણામૃત લઇને સુઇ જવું. બાથી આખી રાત આનંદમાં જાય. રાતે ચરણામૃત લઇને પુઇ જવાથી મન વાણી ને દેહ ત્રણે પવિત્ર રહે છે. ખરાબ જીવમાં આવતાં નથી, માટે ચરણામૃત લઇ પ્રભુનું ભજન કરતાં કરતાં ઉઠી જવું.

કૃષ્ણદાસ—શુરુજી, મારે ઘેર તો રોજ સાંજે ભગવાનનું ભજન થઈ રહ્યા પછી શ્રીહાકોરજીનો પ્રસાદ વહેંચું છું. પછી મારી માટી બેન બધાંને આ ચરણામૃત આપે છે, ચરણામૃત લઈ બધા સુઈ જાય છે. મને ચરણામૃત ખહુ મળતું લાગે છે. અમથું અમથું લેવાનું મન થઈ જાય છે.

કેનું—શુરુજી, આપે આજ સુધી આવું કશું નહિ હું ચરણામૃતનું આવું માહાત્મ્ય નહોતો જાણતો. હવે તે કદી ચરણામૃતનો ઉપયોગ કર્યા વિના રહીશ નહિ. મેં શુરુજી, મારો આજે ખહુજ જીવ બળે છે કે, મેં ચરણામૃત વગર તિલક કર્યું !

શુરુજી—હવે કોઈપણ વિદ્યાર્થી ચરણામૃતનો ઉપયોગ કર્યા વગર ન રહે, તેની સાવચેતી રાખવી. આપણે ખહુજ સાવચેતી રાખીને ચાલવું. કોઈ વાતમાં શંકા થાય કે તરતજ મને પૂછવું. કોઈ વાતમાં શરમ રાખવી નહિ.

પાઠ ૧૬ મો.

ભક્તિ ઉત્તેજક ચંદ્રાવળા.

ભગુ—શુરુજી, કાલે તો હું સાંજે સુતી વખતે પગ ધોઈને ચરણામૃત લઈને સૂઈ ગયો હતો, રોજના કરતાં ગઈ કાલની આખી રાત ખહુ આનંદ ગઈ. ચરણામૃતમાં તો ખહુજ અમરકાર છે.

બાપુ—ગુરુજી, મેં પણ એમ કંઈ હતું. હું તો હવે મારા સુવાના ઝોરડામાં શ્રીકાકોરજીનું ચિત્ર છે, ત્યાં તાકામાં એક દાખડીમાં ચરણામૃત લરી રાખીશ. એટલે રોજ સાંભરશે.

ગુરુજી—ભાઈઓ, એમાં શું મહેનત છે? માત્ર પગ ધોઈને ચરણામૃત લઈને સૂઈ જવું એ તો જમે તે કરી શકે! આજે હવે મારે તમને બે ચાર કવિતાઓ શિખવવી છે. નાની નાની છે, પણ યાદ રાખજો:—

અંદ્રાવળા.

નમન કર્યું નંદલાલને, રનેહ મન કર્મ વચને જોણે;
અશ્વમેધ દશ યજ્ઞના, ફળ ઉપર પગ દીધો તેણે;
દીધો પગ શા માટે કહેવાય? યજ્ઞ કરે તોય જન્મ તો થાય;
કૃષ્ણ પ્રણામીને નહિ દેહ, યજ્ઞ કરતાં અધિકતા એહ.

એવો શ્રીકૃષ્ણ કૃપાળ.

સાવાર્થ—એકવાર મનથી, કર્મથી ને વચનથી પ્રેમ સાથે શ્રીકૃષ્ણને જ નમ્યો, તેણે દશ અશ્વમેધ યજ્ઞના ફળ કરતાં પણ મોટું ફળ મેળવ્યું. એણે દશ અશ્વમેધ યજ્ઞના ફળપર પગ દીધો. શાથી કે, યજ્ઞ કરે તો પણ જનમવું તો પડે, અને જો શ્રીકૃષ્ણને પ્રેમપૂર્વક નમે, તેને તો જનમવું જ ના પડે, યજ્ઞ કરતાં પણ નમવામાં આટલી અધિકતા છે, માટે કૃપાળુ શ્રીકૃષ્ણને ભજો.

વળી ભક્ત તો બ્રાહ્મણ ઋષિઓ કરતાં પણ મોટો છે, સાબળો:—

ચાર વર્ણમાં શ્રેષ્ઠ સર્વથી, બ્રાહ્મણ વર્ણ વિખ્યાત,
તે સહુના કહાવે શિરોમણિ, મોટા મુનિવર સાત;
તે સાતે કરે ધ્રુવની પરિક્રમા, ધ્રુવ સુત ક્ષત્રિય તે સુત બ્રહ્મા,
વિબુધ વિચાર કરે તમે એહ, ભક્ત મોટા કે બ્રાહ્મણ તેહ.
સેવો શ્રીકૃષ્ણ કૃપાળ.

અર્થ—ચાર વર્ણ એટલે બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય ને વૈશ્ય તથા શૂદ્ર. આ ચારેમાં બ્રાહ્મણ સૌથી શ્રેષ્ઠ છે. એ બ્રાહ્મણોમાં સાત ઋષિઓ શ્રેષ્ઠ છે. એ રીતે સાતે ઋષિ (સપ્તર્ષિ), ધ્રુવની પરિક્રમા (પ્રદક્ષિણા) કરે. હવે ધ્રુવજી તો ક્ષત્રિય છે, અને સાત ઋષિઓ તો બ્રાહ્મણ છે, સાત ઋષિ બ્રાહ્મણે ભક્તરાજ ધ્રુવ ક્ષત્રિયની પ્રદક્ષિણા કરે, તો તેમાં કોણ મોટું તેનો બુદ્ધિશાળીઓ વિચાર કરે. અને વિચાર કરીને હયાળુ શ્રીકૃષ્ણની સેવા કરે.

કનુ—ગુરુજી, બ્રાહ્મણ કરતાં પણ ભક્ત મોટા કહેવાય એ તો નવાઈ! ભગવાન કેટલા હયાળુ છે? પોતાના ભક્તોનું માહાત્મ્ય એ પ્રભુએ કેટલું બધું વધારી દીધું છે.

ગુરુજી—ખરી વાત છે કનુભાઈ, બધાં શાસ્ત્રો ભગવાનની ભક્તિ કરવાનું કહે છે. વેદ પણ પ્રભુનીજ ભક્તિ કરે એમ કહે છે, ભક્તિમાર્ગ વેદોમાંથી ને શાસ્ત્રમાંથી

નીકળ્યો છે, એટલે વેદ લાભે તેનું ફળ શ્રીકૃષ્ણની ભક્તિ છે. ભગવાન ભક્તનું સદા લાભ કરે છે. સાંભળો:—

ઈન્દ્રે રૂડું પ્રભુ જગતનું, કેમ ભુડું કરે નિબદાસ ?
જે કરશે હરિ તે લાભ તારું, તું રાખ દૃઢ વિશ્વાસ,
વિશ્વાસ રાખ્ય કલ્પના મૂક્ય, સેવા સ્મરણ ક્ષણ નવ ચુક્ય;
નહિ મળે ફરી અવસર આવો, હરિ ભજ તું મનુષ્યદેહનો લ્હાવો.

સેવો શ્રીકૃષ્ણ કૃપાળ.

ભાવાર્થ—આખા જગતનું ભગવાન લાભ કરે છે, તો પોતાના ભક્તનું ભુડું કેમ જ કરે ? (નજ કરે.) માપણે દૃઢ વિશ્વાસ રાખવો જોઈએ કે હરિ જે કરશે, તે માપણે લાભ જ કરશે. માટે તર્ક વિતર્ક મુકીને વિશ્વાસ રાખવો જોઈએ, ને ક્ષણ પણ સેવા સ્મરણ ચુકવું ન જોઈએ. ફરી ફરીને આવો વખત નહિ આવે, (મનુષ્ય જન્મ નહિ મળે) માટે મનુષ્ય દેહનો લ્હાવો આપણે હરિને લાગ્યો તે છે. વળી ભગવાનના ભજન વિનનાં શાસ્ત્રો મંત્રીઓ તે નકામાં છે. ભક્તિપૂર્વક ૧૫૫ લાગીએ, તો તે ફલિત છે.

મ કરી સહુ વિદ્યા લાગીયો, મહાપંડિત કહાળ્યો જગત;
જુ તેનો સાર સમજ્યો નહિ, ન થયો ભગવાનનો ભક્ત,
ક્રિત વિના શ્રમ એ ફળસાર, જેમ રાસભ વહે ચંદન ભાર,
અમ આહ મણિદ્યુતિ મેળવે આહાર, તેમ તે ઉદર ભરે
ધિકાર—સેવો.

સાવાર્થ—શ્રમ કરીને કોઈ બધી વિદ્યાઓ ભણે ને જગતમાં મોટો પંડિત કહેવાય, પણ એ શાસ્ત્રોને ને વિદ્યાને સાર જે ભગવાન તે તો સમજ્યો નહિ; અને ભગવાનને ભક્ત થયો નહિ. ભક્તિ ન કરે તો એ શાસ્ત્રો ભણતાં લીધેલી મહેનત નકામી છે. જેમ ગધેડા પર ચંદન ભરીએ પણ એ ચંદન ગધેડાને ઉપયોગી નથી, તમ આ વિદ્યા ભક્તિ વગરની ઉપયોગી નથી, જેમ સાપ મણિના અજવાળે ખોરાક મેળવે છે, તેમ આ પંડિતાઈ વડે પેટ ભરે છે, પણ એને ધિક્કાર છે. મતલબ કે પ્રભુ-પ્રેમ વગરની વિદ્યા નકામી છે.

પાઠ ૧૭ મો.

પ્રભુનું શરણુ એટલે શું ?

ખાતુ—ઓ ગુરુજી, ભગવાનની ભક્તિનું બહુ ભારે માહાત્મ્ય આપે કહ્યું, આવું માહાત્મ્ય ને આવી ભક્તિનીજ મનુષ્યને જરૂર છે, એવું તો જ્યાં હોય ત્યાં શાસ્ત્રો ને સંદ પુરુષો પોકારી પોકારીને કહે છે. ત્યારે આ બધા લોકો ભગવાનના ભક્ત કેમ નહિ બની જતા હોય ?

ગુરુજી—સાધ્યો, મનુષ્યનું કર્તવ્ય સૌ સમજે છે. વળી આ જગતમાં જનમમરણનાં દુઃખ પણ સર્વે નજરે જુએ છે. પવિત્ર ભક્તિમાન પુરુષોને પ્રભુએ મદદ કરેલી એ પણ કથાઓ સાંભળે છે. લોહાના ધગધગતા થાંભલામાંથી

પ્રકટ થઈ ભક્તરાજ પ્રહલાદનું રક્ષણ પ્રભુએ કર્યું. ધ્રુવજીને હર્શન દીધાં, આવી પ્રભુની ને ભક્તની અનેક વાતો સાંભળે છે. પણ પ્રહલાદજી ને ધ્રુવજી જેવા કેટલા ભક્ત થયા ? આનું કારણ પ્રભુની માયા છે. ભગવાનની માયા બહુ મોટી છે; ભલભલાને એ ભુલાવે છે, ને આપું જગત એ માયાથી આંધળું થઈ ચાલે છે. તેથી સાચી વસ્તુ સુઝતી નથી. શ્રીકૃષ્ણ શ્રીગીતાજીમાં પણ અનુનને કહે છે કે:-

“આજ મારી દેવી માયા છે, ત્રિશુભ્રવાળી છે, એટલે ત્વશુભ્રી, રમેશુભ્રી અને તમોશુભ્રી છે. આ મારી માયા મારી ઘણી કઠણ છે, જે મારેજ શરણ આવે છે, તે આ માયાને મારી જાય છે. જુઓ શ્રીકૃષ્ણ પોતેજ શું કહે છે ? કહે છે “જે મારેજ શરણે આવે છે, તે આ મારી દેવી માયાને તરી જાય છે,” મારે પ્રભુનેજ શરણે રહેવું જોઈએ. ભગવાન ‘મારેજ’ એમ કહી પોતાનેજ શરણે માયા તરવા મારે આવવાનું કહે છે, ખીબ કોઈને નહિ. મારેજ આ ભક્ત-રાજ કહે છે કે “સર્વ સમર્પીને રહેવું શરણે.” બધું મનથી શ્રીકૃષ્ણને અર્પણ કરીને શરણે રહેવું.

કનુ—શુરજી. શું કરીએ ત્યારે શરણે રહ્યા કહેવાય ?

શુરજી—કનુ, તું નાને મોઢે મોટી વાતો કરે છે, વી ભારે વાતો સમજવી મહાકઠણ છે. પણ દુકામાં હું કે, શ્રીમહાપ્રભુજીના વંશમાં પ્રકટેલા શુરદેવની

પાસેથી “ શ્રીકૃષ્ણઃ શરણં મમ ” એ મંત્ર લેવો, એ શરણુ સ્વીકાર્યું કહેવાય.

બાબુ—ગુરુજી, આમાં તો હું કંઈ ન સમજ્યો.

ગુરુજી—બાબુભાઈ, સાંભળો. તમે બધા છોકરાઓ એકઠા થઈ કેઈ રમત રમો છો. રમતમાં બે છોકરા લડી પડે છે. આ વખતે જે છોકરો નિર્બળ હોય છે, તે કેઈ ચોતાના વિરોધીને પહોંચી વળે, એવા છોકરાની પાસે જાય છે, ને કહે છે કે ‘હું તારી ગાય છું. આ છોકરો મને મારે છે.’ આનું નામ શરણુ કહેવાય હવે પેલા છોકરાને ગાય તરીકે સ્વીકારનાર એટલે શરણુ લેનાર છોકરો પેલા બીજા મારનારા છોકરાને કહે છે કે, આ મારી ગાય થયો, માટે હવે તારાથી નહિ અડાય. મારી ગાય બન્યો છે, માટે મારે રક્ષણ કરવું જ જોઈએ. છેવટે પોતે ગમે તેટલું વેડીને પણ પેલા છોકરો ચોતાના શરણુગતને નથી છોડતો. આનું નામ શરણુ કહેવાય. જેમ પેલા નિર્બળ છોકરો બીજાની પાસે ગાય બની ગયો, તેમ આપણે પણ પ્રભુ પાસે નિર્બળ હોવાથી પ્રભુની ગાય બની જઈએ, તો પ્રભુ આપણું રક્ષણ કરે. જો એક માણસની ગાય આપણે બની જઈએ, તો તે રક્ષણ કરે છે, તો આપણે પ્રભુની ગાય બની જઈએ, તો તે પ્રભુ સર્વ કરતાં સમર્થ હોવાથી સદા આપણું રક્ષણ કેમ ન કરે વિશ્વાસ જોઈએ. પણ એકનીજ ગાય બનીએ, તો તે રક્ષણ

કરે. જો પેલો છોકરો અહીંથી અહીં ને અહીંથી અહીં
 દોડી જુદા જુદા ઘણાની ગાય બને, તો કેઈ એને
 મદદ ન કરે, તેમ જો આપણે પણ પ્રભુપરનો વિશ્વાસ
 છોડી બીજાનો વિશ્વાસ કરીએ, તો પ્રભુ મદદ ન કરે.
 એક ભગવાન સર્વ સમર્થ છે, તેને છોડીને બીજાને શરણે
 કેણુ જાય? માયાની સાથે આપણી લડાઈ છે, એ માયા
 તો પ્રભુની દાસી છે, એમ મેં પહેલાંજ કહ્યું હતું. એ
 માયા બહુજ બળવાન છે. બળવાન પર જીત મેળવવા
 બળવાનને શરણે જવું જોઈએ. પ્રભુ સાથી બળવાન છે;
 માટે પ્રભુને શરણે જવું. વળી જન્મમરણની ધીક મોટી
 છે, તે પણ પ્રભુને શરણે જવાથી મટી જાય છે. આપણે
 આ લોકની ને પરલોકની બધી ચિંતા છોડીને શ્રીકાકોર-
 જીનેજ ભજીએ, તો જરૂર તે આપણેને સર્વ રીતે સુખી
 કરે, પ્રભુને શરણે ગયા એટલે આપણામાં, નીતિ, ભક્તિ,
 પ્રેમ, દયા, વિવેક, સહનસીલતા, ઉદારતા આવ્યાંજ જોઈએ.
 સત્ય એ તો ઈશ્વરનું સ્વરૂપ છે, સત્ય એક સહેજ પણ ન
 સુકાય, સત્યનિષ્ઠા, ઉદારતા, ન્યાય અને પ્રેમ એ ચાર
 ભક્તિમાન પુરુષના જીવનના પાયા છે. એ પાયા પર
 જીવનની ઈમારત ચણાય તો તે સફળ થાય.

ભગુ—ગુરુજી, આજે તો આપે બહુ ઉડી ઉડી
 તો કહી.

પાઠ ૧૮ મો.

સત્ત્વગુણ, રજોગુણ ને તમોગુણ.

બાબુ—ગુરુજી, આપે કાલે કહ્યું કે, ત્રણ ગુણવાળી માયા છે, ગુણ તો બેજ કહેવાય છે. એક સારા ગુણ ને બીજા ખરાબ ગુણ. પ્રભુને લજવા, સાચું બોલવું, ઉદાર રહેવું, બધા પર પ્રેમ રાખવો, મોટાંને માન આપવું, મીઠી ને વહાલી લાગે એવી વાણી બોલવી, આ સારા ગુણ કહેવાય ને એથી ઉલટા તે ખરાબ ગુણ કહેવાય. એવું તમે વારંવાર કહો છો, ત્યારે કાલે કહ્યા હતા, એ ગુણ કેવા કહેવાય ?

ગુરુજી—એ ત્રણ ગુણ મુખ્ય છે, આ જગત પણ ત્રણ ગુણથી જ થાય છે, પણ ત્રણમાં સારા ખોટાપણું છે.

૧. સત્ત્વગુણ. આ ગુણ સારો છે. આ ગુણથી માણસ સાર્વિક ને જ્ઞાનવાન તથા સુખી થાય છે. (૨) રજોગુણ—આ ગુણ સત્ત્વ ગુણથી ઉતરતો છે. આમાં જ્ઞાની ન થતાં જીવ કર્મમાં પ્રવૃત્ત થાય છે, તથા લૌકિક મોજમજ ને વૈભવની ઇચ્છાવાળો થાય છે, આનું કળ દુઃખ છે. (૩) તમોગુણ—આ ગુણ માણસમાં હોય તો તે પ્રમાદી, એદી, આળસુ, કોધી ને મોહવાળો થાય છે. આ ગુણ બહુજ ખરાબ છે, અજ્ઞાન એ આ ગુણનું કળ છે. આ ત્રણે ગુણ નાશ પામે

તો જ માણસને શ્રીકૃષ્ણની ભક્તિ મળે છે. આ ત્રણે ગુણ નાશ પામે એવા માણસને ત્રિગુણાતીત કે નિર્ગુણ કહે છે.

વળી આ ગુણો પારખી પણ શકાય છે. ગુણ અથવા પ્રકૃતિ પરથી માણસ સત્ત્વગુણી, રજોગુણી કે તમોગુણી છે, તે આપણે ઓળખી શકીએ છીએ. શાંત, નીતિમાન, પવિત્ર દૃષ્ટિવાળો, સાચો, જ્ઞાની તથા દયાળુ માણસ સાત્ત્વિક કહેવાય. વૈભવી, શોખીન, કર્મમાંજ સર્વસ્વ માનનારો અને ઇંદ્રિયોને લાડ લડાવનારો માણસ રાજસી કહેવાય. ક્રોધી, દયા વગરનો, હિંસા કરનારો, ખરાબ વાણી બોલનારો, આળસુ તથા ખોટી તકરારો કરનારો માણસ તામસી કહેવાય છે. વળી સત્ત્વગુણીને સત્ત્વ ગુણવાળા સાથે પ્રીતિ થાય તો ટકે છે. રજોગુણી જોડે રજોગુણીને અને તમોગુણી જોડે તમોગુણીને બને છે. શ્રીકૃષ્ણનો ભક્ત નિર્ગુણ હોવાથી તે ઉપરના કેમ ગુણવાળા જોડે ન ભળતાં અલગજ રહી ભજન કરે છે. તે સંસારમાં નિર્દોષ જેવો રહી આનંદપૂર્વક નિર્વિકારપણે પોતાની ફરજ બજાવે છે. આથી તેને ઘણીવાર વિશ્વના પ્રપંચી જીવો જોડે બનતું નથી. પણ તેને તે બાબતની ફિકર થતી નથી, તેનું ચિત્ત પ્રભુમય હોવાથી વિશ્વના વિકારો તેને કેમ રીતે મોહ પમાડતા નથી.

વળી ખોરાક પરથી પણ માણસની પરીક્ષા થઈ શકે. સત્ત્વગુણી માણસને આયુષ્ય વધે તેવા, સત્ત્વગુણી, બળ

આપે એવા, આરોગ્ય વધારનારા, સુખ ને આનંદ આપનારા, રુચિ થાય એવા, રસ (સ્વાદ) વાળા, ચિકાસવાળા અને મનને વહાલા લાગે એવા ખોરાકો પ્રિય હોય છે. આવા પદાર્થોજ એવા સત્ત્વગુણી માણસને ગમે છે. આથી આવો ખોરાક ખાય તેને સત્ત્વગુણી નાણવો. આપણે પણ આ ઉપરથી આપણી પરીક્ષા કરી શકીએ. કડવા, ખાટા, ખારા, બહુ ઊના, તીખા, લુકખા, ગરમી ઉત્પન્ન કરે એવા દુઃખ, શોક અને રોગ ઉત્પન્ન કરે એવા ખોરાક રજોગુણી માણસને વહાલા હોય છે, આવા ગુણવાળા પદાર્થો ખાય તેને રજોગુણી નાણવો. આગલા દિવસનું ટાઢું, રસ કે સ્વાદ વિનાનું, સત્ત્વ કાઢી લીધેલું, દુર્ગન્ધવાળું, ટાઢું ઉતરી ગયલા જેવું, એંદું તથા અશુદ્ધ ભોજન તામસી માણસોને પ્રિય લાગે છે. આવા ખોરાક ખાનારા તામસી માણસો હોય છે. આમાંના કેવા ખોરાક આપણને વહાલા છે, તે નિચારીએ તો આપણામાં કયો ગુણ છે તેની ખબર પડે છે.

કેનું—ગુરુજી, મને તો સાત્ત્વિક ને રાજસી ખોરાકો ભાવે છે, તેથી હું તો રાજસી પણ નથી, ને સાત્ત્વિક પણ નથી. દરેક વિદ્યાર્થી આ સાંભળી વિચારમાં પડી ગયો, પોતે કેવા ગુણવાળો છે, તેનો નિશ્ચય મનમાં કરવા મંડી પડ્યો.

ખાતું—ગુરુજી, આપણે સત્ત્વગુણી થવું હોય તો શું કરવું ?

શુક્રે—ઉપરના સર્વશુદ્ધી માણસને પ્રિય છે, એવા ખોરાક ખાવા મર્યાદા વગેરે તીખા પદાર્થો તથા આમલી વગેરે ખાટા પદાર્થો ખાવા ન જોઈએ. મર્યાદા જેવા પદાર્થો આપણા મનને તામસી બનાવે છે, તેથી આવા પદાર્થો પ્રભુનાં મંદિરોમાં પણ વપરાતા નથી. વળી તામસી માણસના હાથનો ખોરાક પણ તામસી હોય છે, માટે તામસી માણસના હાથથી તૈયાર કરેલી વસ્તુ ખાવી નહિ. આવાંજ કારણથી ગમે તેના હાથનું ખાવું ન જોઈએ. પવિત્ર માણસના હાથનો ખોરાક મનુષ્યને પવિત્ર બનાવે છે. અરે વધારે શું કહું ? કોઈ તામસી વૃત્તિવાળાની કે એવા દુષ્ટ માણસની નજર પડે; તો પણ ખોરાકમાં વિકાર થાય છે. નજર મારફતે એ વિકાર પદાર્થોમાં પેઝી પદાર્થોને વિકારવાળા બનાવે છે. આથી આપણાં શાસ્ત્રોમાં શુદ્ધ રીતે ભોજન કરવાની આજ્ઞા કરી છે. પ્રભુનાં મંદિરોમાં પ્રભુની સામગ્રીનાં સ્થાન શુદ્ધ જગાએ હોય છે, તેનું કારણ આવુંજ છે. વળી મંદિરોમાં પ્રભુને ભોગ ધરવા માટે તૈયાર કરવાની સામગ્રી પણ પવિત્ર સ્ત્રીપુરુષો પાસેજ તૈયાર કરાવાય છે. આપણે ભોજનમાં પણ આવી સાવચેતી રાખવી જોઈએ.

ભગુ—શુક્રે, ત્યારે તો બજારમાં કંઈ લેવા જઈએ તો પણ સાવચેતી રાખવી જોઈએ, પવિત્ર વૈષ્ણવધર્મ બહુજ અઘરો છે.

પાઠ ૧૯ મો.

શુદ્ધ હૃદયજ મલીનતા પારખી શકે.

કેનુ—શુભ, ગઈ કાલે આપે કહેલી બધી વાત તો ચાલ ન રહી, પણ તેમાંની કેટલીક વાતો તો મને ચાલ રહી ગઈ હતી. મારા ખાપાજીએ મને પૂછ્યું કે, આજ નીતિના વિષયમાં શું શીખ્યો? ત્યારે મેં આપે કહેલી કેટલીક વાત કરી, આ વાત સાંભળીને તે વિચારમાં પડી ગયા. પછી હાલની સ્થિતિનો વિચાર કરવા માંડ્યો. મેં પૂછ્યું કે તમે શું વિચાર કરો છો? ત્યારે તેમણે કહ્યું કે હું પ્રાચીન ધર્મલાવનાનો વિચાર કરું છું. મેં પૂછ્યું કે પહેલાંમાં ને આજમાં શો ફેર છે? ત્યારે તેમણે કહ્યું કે કનુભાઈ, માણસ પર સદ્ગુણની અસર વહેલી પડતી નથી, પણ દુર્ગુણની અસર વહેલી પડે છે. કપડાંને શુદ્ધ કરતાં બહુજ માથાફટ પડે છે, પણ મેલું થતાં વાર નથી લાગતી. તેમ પવિત્ર રહેવું બહુજ મુશ્કેલ છે, ને મલીન થવું તો સહેલું છે. સત્સંગ જવલેજ મળે છે, જ્યારે દુઃસંગ તો ડગલે ને પગલે તૈયાર હોય છે. તેં ગઈ કાલે ગ્રુમ લોજ નની વાત કરી. હિંદુ માત્ર ગ્રુમ રીતે પવિત્ર માણસના હાથની વસ્તુજ ખાઈ શકે. આ વાત સાંભળી હાલના હિંદુઓની કંફેરી દશાનો મને વિચાર આવે છે. હાલ ચાલી

રહેલી હોટેલો ને તેમાં લેવાતો ગમે તેના હાથનો ગમે તેવો ખોરાક, આ બધી બ્રહ્મચારની હદ આવી રહી છે. ચુસ્ત ધાર્મિક હિંદુ તો હોટેલમાં કામસર જવું પડે તો પણ ન જાય, એવી બ્રહ્મતા હોટેલમાં છે. રોગોનો ફેલાવો પણ એથી થાય છે આપણા દેશમાં પરગામ જવું પડે તો ઘેરથી દૂધમાં કેરી વસ્તુઓ પોતાને હાથે તૈયાર કરીને લઈ જાય, ને જો જરૂર પડે તો રસ્તામાં ઉપયોગમાં લે. હાલ પણ ચુસ્ત ધાર્મિક હિંદુ આ પ્રમાણે જ કરે છે. હોટેલોએ જેવી હિંદુધર્મની ખરાબી કરી છે, એવી કોઈએ નથી કરી, ને એથી ખોરાકનો વિચાર નહિ રાખવાથી વિચારોમાં પણ બ્રહ્મતા પેઠી. વિચારોમાં બ્રહ્મતા પેઠી એટલે બ્રહ્મ કાર્યો સારાં દેખાયાં, ને તેના વિતંડાવાદ વધ્યા, આપણી પવિત્ર સંસ્કૃત વિદ્યા તરફ ઉપેક્ષા થઈ, ને તેને સ્થાને આસુરી વિદ્યાઓએ પ્રવેશ કર્યો. પરિણામે સંત પુરુષ જેવા મનાતા પણ આસુરી વિદ્યાના આશ્રયથી શુદ્ધ વિચાર નથી કરી શકતા. સફળાગ્યે ગામડાંને દુશ્ન આ આસુરી વિદ્યાનો તથા હોટેલોનો એપ નથી લાગ્યો, તેથી કંઈક પવિત્રતા જળવાઈ રહી છે. આપણા ભક્તિમાર્ગમાં તો બ્રહ્મસંબંધ ન લીધું હોય તેવાના હાથની વસ્તુ પણ ન લઈ શકાય. તેવાના હાથે જળ પણ ન ન પીવાય. હાલ પણ ઘણા મનુષ્યો એવા હોય છે કે, જે પોતાને હાથેજ

સામગ્રી તૈયાર કરી પ્રભુને સમર્પણ કરીને લે છે. આપણા શ્રીમહાપ્રભુજી ત્યારે દક્ષિણમાં વિજયનગરમાં દિગ્વિજય કરવા પધાર્યા, ત્યારે પોતાના મામાને ઘેર પણ ભોજન ન કર્યું ને કહ્યું કે, હું તો હાથેજ સામગ્રી કરી પ્રભુને ધરાવીને લઉં છું. આ સાંભળી તેમના મામાને ઘણું માહું લાગ્યું, પણ તેની દરકાર ન કરતાં પોતાની શુદ્ધિ જાળવી રાખી. પોતાના મામા એટલે પોતાની જ્ઞાતિ છતાં પોતે તેમને ત્યાં ભોજન ન લીધું. આ ધર્મની કેટલી ઉચ્ચતા કહેવાય ? હાલ આપણી ચાલી રહેલી બધી બ્રહ્મા એ શું કહેવાય ? વધારે શું કહું ? જે મનુષ્યનું હૃદય તદન શુદ્ધ હોય છે, તેજ શુદ્ધ વિચાર કરી શકે છે. ચોકખી આરસી-માંજ મોં પર ડાઘ હોય તે જણાય છે, તેમજ ચોકખું હૃદયજ શુદ્ધિને અને અશુદ્ધિને જોઈ શકે છે. મેલી આરસીમાં ડાઘ ચોકખો ન દેખાય, તેમ મલીન હૃદય અશુદ્ધિ નજ પારખી શકે. ધોળા સાફ વસ્ત્ર પર સહેજ પણ ડાઘ પડે, તો છોટેથી દેખાય છે. તેમ સાફ અંતઃકરણ મલીનતાને દૂરથી ઓળખી શકે છે. તેથી તેવી મલીન વસ્તુઓથી તે દૂર રહે છે, ત્યારે જેમની વૃત્તિઓ શુદ્ધ નથી, તેઓ શંભુમેળો વગેરે કરીને પોતે બ્રહ્મ બને છે, ને જીજ્ઞાસુ બ્રહ્મ બનાવે છે. જે વસ્તુ કાળી એટલે મલીન છે, તેમાં ગમે તેટલી મલીનતા પેસે પણ સમાઈ જાય છે, ને જાણર પણ પડતી

નથી. તેમ શુદ્ધ આચાર વિચાર વાળાને શુદ્ધિ-અશુદ્ધિની ખબર પડે છે, ને મલીનને તેની ખબર પડતી નથી. તેથી બ્રહ્મ લોકો ખીલ સારા માણસોને પણ પોતાના જેવા બનાવવા માટે પ્રયત્ન કરે છે. મોગરા પાસે ઉભા રહીશું, તો મોગરાની સુગંધી મળશે, ને લસણ પાસે ઉભા હોઈશું તો લસણની ગંધ આવશે. માટે બહુજ આચાર વિચાર ને શુદ્ધિ માટે સાવચેતી રાખીએ તો બચાય. આ પ્રમાણે મારા બાપાજીએ વાત કરી.

ગુરુજી—કનુ, તને લક્ષી બધી વાત યાદ રહી !

કનુ—ગુરુજી, મારા બાપાજી પણ આપની પંહે એવી સમજાવીને વાત કરે છે કે, તરતજ યાદ રહી જાય. એ હોટેલોની આ, ને ગમે તેવા હોટેલોનો ખોરાક, એ લોકોને કેમ ગમતો હશે ? ગુરુજી, મને તો આ અનાચારો સાંભળી ને ઘણોજ કંટાળો આવે છે.

ગુરુજી—આવા પોતાના આત્માની પવિત્રતાની સાવચેતી ન રાખનારા આત્મહત્યારા કહેવાય, કારણ કે તેઓ પોતાનો આત્મા બ્રહ્મ કરે છે.

પાઠ ૨૦ મે.

સ્વચ્છતા. (ભા. ૧)

કનુ—ગુરુજી, પેલા મોહનલાલ તિલક કરે છે, બધી રીતે સારા છે; આપ કહો છો, તે તે શાંતિથી સાંભળે છે, તેમનું વર્તન શાંત, વિવેકી ને ડહાપણુ ભર્યું છે. માત્ર તેમને બહુ આવડતું નથી, ને તેઓ અમારી પેઠે પ્રશ્નો પૂછતા નથી. મને એક ફક્ત એમનાં વસ્ત્રા મલીન હોય છે તે નથી ગમતું. આપ તેમને સ્વચ્છ કપડાં રાખવાનું કહો તો કેવું સારું ?

ગુરુજી—સામ્ર કનુ, જેના બહારના આચારો સારા હોય તેના અંદરના વિચાર પણ સારા હોય છે. શુદ્ધિ પણ ત્રણ પ્રકારની કહી શકાય, તનની, માનની ને વાણીની.

હંમેશાં સારી રીતે ડીલ ચોળીને નહાવું જોઈએ. નાહીને જાડા ધોએલા દુવાલ વડે શરીર ઢોલીને સાફ કરવું જોઈએ. વધારે શું કરું ? જેટલીવાર શ્રોત્ર જવું પડે તેટલીવાર વૈષ્ણવ નહાય. વૈષ્ણવ તો શું પણ હિંદુમાંત્ર નહાય. સ્વચ્છતા જાળવ્યા વગર શુદ્ધિ ને મન શુદ્ધ રહેતાં નથી, માટે ખાસ સ્વચ્છતા જાળવવી જોઈએ. હાલ આપણે આ નહાવા ધોવાના વિચાર પણ ભુલી ગયા છીએ. આપણે વસ્ત્રા પણ તદ્દન શુદ્ધ ને ધોએલાં પવિત્ર પહેરવાં જોઈએ. મેલાં વસ્ત્રોથી આપણી વૃત્તિઓ મલીન થાય, એટલુંજ નહિ,

પણ શરીરને પણ રોગ થાય છે. આપણે આપણે માટે જ નહિ, પણ બીજાને માટે પણ ધૃઢ રહેવું જોઈએ. જુઓ, મોહનલાલ કપડાં મેલાં રાખે છે, તેથી કનુભાઈને કંટાળો આવ્યો એમ દરેક જોડે જોસનારને થાય, આથી દોષ લાગે. આપણાથી કોઈ પણ રીતે કોઈની લાજણી દુખાય એ મોટું પાપ છે. દરેક વિદ્યાર્થીએ અથવા કોઈ પણ માણસે પોતાને માટે નહિ તો બીજાના સુખને માટે પણ સ્વચ્છ રહેવું જોઈએ. કાણે કાણે સંસર્ગમાં આવનારા માણસોનાં શરીર પર ન સુઝે એવાં સૂક્ષ્મ રજકણો એક બીજાપર પડે છે, ને તેની અસર એક બીજાને થાય છે, આ રીતે ચેપી રોગો પણ ફેલાય છે. કોઈ મલીન માણસનાં શરીરનાં રજકણો તંદુરસ્ત ને સ્વચ્છ માણસના શરીરપર પડે તો તેની તંદુરસ્તી બગડે, એ એક પ્રકારની સૂક્ષ્મ હિંસા છે. કોઈ પણ માણસને આપણાથી કંટાળો આવે, તો તે પણ હિંસા છે, માટે જેમ બને તેમ સૌ કોઈ આપણાપર પ્રસન્ન રહે એમ કરવું જોઈએ. ભાઈ મોહનલાલ, તું વસ્ત્રો બરાબર સ્વચ્છ નથી રાખતો. તું વૈજ્યવ છે, વૈજ્યવનાં કપડાં સ્વચ્છ જોઈએ, તારાં મેલાં રહે છે, માટે હવે સ્વચ્છ પહેરી લાવજે.

મોહનલાલ—ગુરુજી; મારી સ્થિતિ ગરીબ છે, તેથી સાબુ લાવવાના પૈસા નથી, વળી મારાં માતૃશ્રી માંદાં છે, એટલે કોણ ધોઈ લાવે ?

ગુરુજી—ભાઈ, ગધા લોક કાંઈ સાળુએ કપડાં ધોતા નથી. વળી પાણીના કાંઈ પૈસા બેસતા નથી. ભલે કીમતી કે રૂપાળાં કપડાં ન હોય, પણ તે મેલ વગરનાં સાફ હોવાં જોઈએ. વળી તારાં માતૃશ્રી માંદાં છે, તો તારે જાતે ધોવા જવું જોઈએ. આપણા લક્ષિતમાર્ગમાં તો બીજાને તસ્દી આપવા કરતાં આપણે જાતે કામ કરી લઈએ તો, વધારે સાફ. તળાવમાં પાણી પણ પુષ્કળ છે. આપણે જાતે જઈને કપડાં ધોઈએ, તો એક તો કસરત મળે, ને કપડાં સ્વચ્છ રહે; વળી ગામ બહારની હવા પણ સારી, આમ ત્રણ લાભ થાય. તું કાંઈ હવે નાનો નથી કે, તારાથી કપડાં ન ધોવાય. બીજાપર આધાર રાખવાથી તારે મેલાં કપડાં પહેરીને નિશાળે આવવું પડે છે, એ કેટલી આજસ કહેવાય? જાતે તળાવપર જઈને કપડાં ધોઈએ, તો કેટલો આનંદ થાય? ઉલટું બીજે કોઈછોકરો હોય તો મંદવાડમાં બીજાનાં વસ્ત્ર પણ ધોઈ લાવે, તું તો તારાં વસ્ત્રો પણ ધોતો નથી. શિયાળામાં જાડાં, ઉનાળામાં પાતળાં વસ્ત્ર પહેરીએ તો સુખાકારી સારી રહે. પોતે પોતાની સુખાકારી ન સાચવીએ, તો બીજે કોણ સાચવે?

ગોકુળદાસ—ગુરુજી, ખાદી બહુ મેલી થાય છે, ને ઝટ ઉજળી પણ થતી નથી. આ કારણથીજ કપડાં મેલા જેવાં લાગે છે, ખાદી સોંધી ખરી, ચવિત્ર ખરી, ખાદી પહે-

રવામાં પુણ્ય ખરું, પણ ધોવાનું બહુજ દુઃખ છે.

ગુરુજી—ભાઈ ગોકળદાસ, તારું કહેવું ખરું છે. પણ મીઠાનું કપડું ત્રણ કે ચાર દહાડે ધોતા હોઈએ, તો ખાલી એ દિવસે ધોઈએ, તો સાફ રહે. જેને સ્વચ્છ કપડાંની ટેવ પડી હોય છે, તે તો ગમે તેમ કરીને સ્વચ્છજ રહે છે. માટે તમે સ્વચ્છ રહેવાની ટેવ પાડ્યો, તો મેંકું કપડું પહેરવાનું તમને ગમશેજ નહિ. હું તો એવા વિચારનો છું કે, ધોખીને ધોવા લુગડાં આપવાં તે કરતાં ઘેર ધોવાં વધારે સારું છે, કારણ કે ધોખીને ઘેર વારંવાર જવાથી વહેલાં ફાટી જાય વળી ધાર્યા ધોવાઈને આવે કે ન આવે, જેઓ શોખીન કે રાજગ્રી લોકો છે, તેમને એ પાલવે, આપણે તો પોતાને હાથેજ ઘણું કામ કરી લેવામાં આનંદ માનવો જોઈએ.

મોહનલાલ—ગુરુજી, હવે હું જાતે કપડાં ધોઈ આવીશ; મને ધોવા જતાં શરમ આવતી હતી.

ગુરુજી—એમાં શરમ શાની? પોતાનું કામ પોતે કરવું એમાં શરમ શાની? બુકું બોલવું, ફાઈને ખરાબ વચન કહેવું, મેલા રહેવું એમાં શરમ છે. કામ કરવામાં શરમ આવે એ તો મેં આજે સાંભળ્યું. હું પણ મારાં વસો હાથે ઘણીવાર ધોઈ છું.

પાઠ ૨૧ મો.

સ્વચ્છતા. [ભા ૨]

ગોકુળદાસ—ગુરુજી, જુઓ આજે મોહનલાલ કેવાં સ્વચ્છ કપડાં પહેરીને આવ્યા છે? હવે તે હંમેશા આવાં કપડાં પહેરીને આવે તો કેવું સારું! મને પણ ઘણીવાર આ સંબંધમાં આપને કહેવાનું મન થતું, પણ મોહનલાલની લાગણી દુઃખાય માટે હું કહેતો નહોતો.

ગુરુજી—ગોકુળદાસ, ખોટી રીતે કારણ વગર લાગણી ન દુઃખવવી. શિખામણુ દેવી પડે, કે ગુનેા કરેલો કહીએ, તો તેથી લાગણી દુઃખાય એમાં દોષ નથી. જો કેઈ ગુનેા કરે, ને જાણવા છતાં ન કહીએ તો તે વધારે વધારે ગુના કરે છે. માટે એ કહેવું તે એના ભક્ષા સારું છે. મોહનલાલને કાલે ટોક્યા તો આજે સ્વચ્છ કપડાં પહેરીને આવ્યા.

મોહનલાલ—ગુરુજી, કાલે નિશાળેથી છુટ્યા પછી હું જાતે કપડાં ધોઈ આવ્યો. મને કનુભાઈએ ચેતાવ્યો છે. હું કનુભાઈનો ઉપકાર કદી નહિ ભૂલું.

કનુ—ગુરુજી, મને તો કેઈ ગંદા છોકરા પાસે જોસવું કે, તેવાની જોડે વાત કરવી પણ ગમતી નથી. પ્રભુએ આ દુષ્ટું બધું જગા આપ્યું છે, તો સ્વચ્છ રહેવામાં આગસ શી? તમે બીજી સ્વચ્છતા કહી હતી તે કહેા. શરીરની શુદ્ધિ તો જગવડે સચવાય, તે અમે જાણ્યું.

ગુરુજી—બાળુભાઈ, શરીરની પવિત્રતા માટે ખીજી કોઈ ચીજની જરૂર છે ખરી કે ?

બાળુ—હું તો એમ જાણું છું, ને જોઈું છું કે જળ વડેજ શરીર પવિત્ર થાય છે.

ગુરુજી—બાળુભાઈ, શરીરની પવિત્રતાને માટે ખીજી પણ કંઈક ક્રિયાઓ કરવી જોઈએ, શરીર વડે પ્રભુની સેવા કરવી, શાંત ચિત્તે પ્રભુનું નામ દેવું, મંદિરનો ટહેલટકોરો કરવો, માળાપની સેવા કરવી, તેમને હંમેશાં પગે લાગવું તે કહે તે તરતજ કરવું, કોઈ પવિત્ર ભક્તનું કે સંત પુરુષનું કામકાજ કરવું કે આંટોફેરો ખાવો, ગુરુજીને પવિત્ર પ્રેમથી પ્રસન્ન રાખી તેમનું પણ કામકાજ કરવું, તેમને પણ પગે લાગવું, શ્રીકૃષ્ણ ને સુદામાજી પણ પોતાના ગુરુને માટે લાકડાં લેવા જંગલમાં જતા, કુહાડી વડે લાકડાં પણ પોતે કાપતા. આ વાત હું તમને કોઈવાર કહીશ. શરીરને બહુ શોખ ન કરાવવો, એને આળસુ ન રાખવું પણ કામકાજમાં લેવું, એથી શરીર પવિત્ર થાય છે, આવા વર્તનથી શરીર પવિત્ર રહે છે. વળી મન પવિત્ર રહે તો બહુજ આનંદ થાય.

ભગુ—ગુરુજી, શરીરને પવિત્ર રાખવાનું તો અમે સમજ્યા, પણ મન પવિત્ર શાથી રહે ? એ વસ્તુ એવી નથી કે એને જલ વડે ધોઈને સ્વચ્છ અને પવિત્ર રાખીએ,

કેનુ—ઓ ગુરુજી, એ વાત ખરી છે ! બાળુભાઈએ એ વાત તો સારી પૂછી. ગુરુજી, અમને આ વાત તે સમજાવોજ. મન શી રીતે પવિત્ર રહે ?

ગુરુજી—મન પવિત્ર રહેવાની બધી વાતો પાછળ આવી ગઈ. આ બધી વાતો મનની સ્વચ્છતાનીજ થાય છે. પણ સાંભળો, હુંકામાં કહું.

શરીરને હંમેશાં સ્વચ્છ રાખવું, કપડાં સ્વચ્છ પહેરવાં, ગમે તેના હાથનો તૈયાર કરેલો ખોરાક ન ખાવો, બનારની કૂળ સિવાયથી ચીજો ખાવી નહિ. પ્રભુતું ભજન કરવું, હંમેશાં પવિત્ર થઈ મંદિરમાં દર્શન કરવા જવું, સાચી અને મીઠી તથા શુદ્ધ વાણી બોલવી; માબાપની સેવા કરવી, તેમને પગે લાગવું, ગુરુની સેવા કરવી, તેમને પગે લાગવું, કોઈ સંત પુરુષ કે ભક્ત કથાવાર્તા કહે તો તે દરરોજ સાંભળવા જવું, મંદિરમાં પણ કથા વાર્તા થતી હોય તો ત્યાં શાંત ચિત્તે સાંભળવા બેસવું, મત્સંગ કરવો, નીતિના કે સારાં ધાર્મિક પુસ્તકોનું વાંચન રાખવું, રામાયણ, મહાભારત, શ્રીમદ્ભાગવત, શ્રીગીતાજી તથા ગીતાની ધર્મને વધારે ને પ્રભુની ભક્તિ ઉત્પન્ન કરે એવા પુસ્તકો વાંચના, હંમેશાં સારા વિચાર કરવા, સારા સારા વિચાર આવે તોજ જગાએ બેસવું, ભાર્ગવં મી કરવી, એ પણ સારાજ વિદ્યાર્થીની કરવી, કે જેથી આપણા

પર સારી અસર થાય, કહેવત છે કે—“સોખત તેવી અસર” આપણે જેવી સોખત કરીએ તેવી અસર આવે, માટે સારા છોકરાનીજ સોખત કરવી, સહનશીલતા રાખવી, મન પ્રસન્ન રહે તેવાંજ કામ કરવાં, સદા આનંદી રહેવું કે, જેથી કોઈ માણસ આપણું મોઢું જુએ તે સાથેજ તેને આનંદ થાય, કોઈના દોષો જોવા નહિ પણ સફળતા જ જોવા, ટુંકામાં પ્રભુની, ગુરુની, માળાપની ને પવિત્ર પુરુષની સેવા વડે શરીર ને મન જેટલાં પવિત્ર થાય છે, તેટલાં બીજા કશાથી થતાં નથી. વાણી પવિત્ર રહે માટે વધારે બોલવું નહિ, બહુ બોલીએ તો ખોટું ખરું બોલી જવાય. કોઈને ખોટું લાગે એવું કે ખપ વગરનું કશું ન બોલવું. ખપ વગરનું બોલવું તથા કોઈને માફ લાગે એવું કહેવું એ વાણીનો દોષ છે. પ્રભુનાં કીર્તનો કરવાં, નીતિનાં કાવ્યો વાંચવા, ભક્તોનાં ચરિત્રો વાંચવા ને ગાવાં, પ્રસાદી એટલે મીઠી ને વહાલી લાગે એવી રસિક વાણી સદા બોલવી. એટલે વાણીની પવિત્રતા જળવાય છે. આમ શરીરની, મનની ને વાણીની પવિત્રતા જળવાય છે. મેં શરીરની, મનની ને વાણીની સ્વચ્છતા ને પવિત્રતા જાળવવાના જે ઉપાય કહ્યા તે પ્રમાણે કોઈ ખરાખર વર્તે તો તે દેવજ છે અથવા દેવ જેવો બની જાય છે.

કેનું —ગુરુજી, અમને તો તમેજ દેવ જેવા લાગો છો, અમે તમારામાં આજ સુધીમાં એક પણ ખોટ જોઈ નથી. આપના જેવું પાવન ધાર્મિક વર્તન અમે કોઈનું જોયું નથી.

અમને આ બધું શીખવો છો, તેનો બદલો શો આપીશું ?
(આમ બોલતાં બોલતાં બોલતાં કનુની આંખોમાં હૃષ્ણનાં આંસુ
આવી ગયાં).

પાઠ ૨૨ મો.

ખોતાના જીવને ઠપકો.

ગુરુજી—ચાલો, આજે એક શિખામણની કવિતા ગાઇએ—
રાગ—રામઘી.

કૃષ્ણ કહેતાં શું બેસે નાણું, મૂરખ તને કૃષ્ણ કહેતાં શું બેસે
નાણું—ટેક.

મિથ્યા લવરી^૧ મન ગમતી કરે છે, નહિ તેનું કામ ઠંકાણું—મૂરખ.
દામનુ^૨ કામ નહિ નહિ પરિશ્રમ^૩, ગાતાં ગોવિંદનું નાણું^૪—મૂરખ.
કિંચિત^૫ શ્રમ ને^૬ લાભ ઘણેરો, નહિ કાંઈ એહ સમાણું^૭—મૂરખ.
ખાતો ન હોય તો નિર્જલ કહીએ, બોધએ બશેરનું આણું^૮—મૂરખ.
હરિ ભજતાં તને આજસ આવે, ભવ^૯ ભટકણુ નિશ વહાણું^{૧૦}—મૂ.
તુજમાં ને પશુમાં અંતર શાનું, તું પશુ પુચ્છ^{૧૧} વિહાણું^{૧૨}—મૂ.
કાંઈ દિન તુજને ઠોડ^{૧૩} થયો નહિ, કૃષ્ણ કીર્તન સુખ આણું—મૂ.
પ્રભુ કીર્તન વિના ભવ ન તરાયે, તે નિશ્ચય કરી તે ન બાણું—મૂ.
દયો કહે હરિ ભજ જીવ મારા, ફરી નહિ મળે આ ટાણું^{૧૪}—મૂરખ.

૧. લવારો, ૨ પૈસા, ૩ મહેનત, ૪ ભજન, ૫ થોડો,
જરાઈ, ૬ મહેનત, ૭ સમાન ખરાબરી કરે એવું, ૮ ખાતાળ,
૯ સંસાર, ૧૦ રાત દહાડો, ૧૧ પૂંછડી, ૧૨ વગરનું,
૧૩ ભ્રમળોકો, હરખ ઝોરનો, ૧૪ સમય.

આબુસાઈ—શુરુજી, આ કવિતાના અર્થ અમને સમજાવશે.

શુરુજી—સાંભળો, આ કવિતા જીવને શિખામણી છે [પછી અર્થ શીખવવામાં આવે છે]

પાઠ ૨૩ મો.

શરદ્ઋતુની વાંસળી.

કનુ—શુરુજી, તે દિવસે આપે પ્રભુની વાંસળી સંખંધી વાતો કહી હતી. વ્રજના લોકોને વાંસળી સાંભળીને કેટલો ખેડો આનંદ થતો હશે ?

શુરુજી—કનુ, એ વાંસળીનો આનંદ તો વાણીમાં આવે નહિ. પ્રભુના વાંસળી વગાડવામાંજ એ ચતુરાઈ છે. શરદ્ઋતુમાં સુગંધીવાળા પવનો વાય છે, પાણી સુંદર નિર્મળ થઈ રહ્યાં છે. નિર્મળ વાતાવરણ જણાય છે, આવી કુદરતી લીલા જોતા ભગવાન વૃંદાવનમાં ગોવાળીઓ સાથે ગાયો ચારે છે. ભમરાઓ અને ધંખીઓ કલરવ કરી રહ્યાં છે, વૃક્ષો પોતાનાં પાંદડાંની લટોરોએ લહેરી રહ્યાં છે. આવી કુદરતી સુંદરતા વખતે ભગવાને વાંસળીનો નાદ કર્યો. આ ઝાંસી સાંભળીને વ્રજની સ્ત્રીઓ તથા પુરુષો મોહ પામી ગયાં, ને આનંદમાં ગરકાવ થઈ ગયાં. પછી વાંસળીની વાતો કરતા લાગ્યાં, પરંતુ આનંદ અનિશય

થવાથી બોલી શકતાં નહોતાં. અતિશય આનંદમાં માણસ વાણી બોલી શકતો નથી.

શ્રીકૃષ્ણે આ બંસીનાદ કર્યો, ત્યારે મોરની પીછીવાળો મુગટ પહેર્યો હતો. શરીરપર પીળું વસ્ત્ર (પીતાંબર) પહેર્યું હતું. કોટમાં વૈજયંતી માળા ધારણ કરી હતી. તેમાં કૌસ્તુભ મણિની શોભા કંઈ જોર દેખાતી હતી. પોતાના મુખપર બંસી સંખી તે બંસીનાં કાણાંપર હાથ રાખ્યા હતા, એ રીતે મહામનોહર શણગાર ધારણ કરી બંસીનો નાદ કર્યો. વેણુનાદ સાંભળી વ્રજલક્ષ્મીનું ચિત્ત તેમાં લીન થયું. કેટલીક સ્ત્રીઓ તો આંખો મીચી દહ પ્રભુના વેણુનાદમાં મગ્ન થઈ ગઈ. જેમને નાદ સાંભળવા છતાં જ્ઞાન હતું તે કહે છે કે, પોતાના મિત્ર ગોવાળીઆઓ જોડે રૂપાળાં વૃંદાવનમાં બળદેવજની સાથે વેણુ વગાડતા શ્રીકૃષ્ણનું કમળ જેવું મુખ જોઈ નિરખ્યું છે, તેજોજ આંખોનું ફળ મેળવ્યું કહેવાય. ભગવાનનાં દર્શન કરવાં જોજ આંખોનું ફળ છે, એ વાના ધીનું કંઈ પણ ફળ નથી. ત્યારે ભગવાન બંસી બજાવતા નટની પેઠે પોતાના મિત્રો જોડે નાચે છે, ત્યારે આણું વિશ્વ મોહ પામે છે, ને કોઈથી રહી શકાતું નથી. હરખે હૈયું ભરાઈ જાય છે. આ વાંસળીએ જોવું શું પુણ્ય કર્યું હશે કે, ભગવાન એક ક્ષણ પણ તેને છોડતા નથી, પોતાની પાસે ને પાસે

રાખે છે. એના ભાગ્યનો પાર નથી. પ્રભુરસ પીવાને લીધેજ એના સૂરમાં આખું વિશ્વ મોહ પામે છે. જે ભક્ત સદા પ્રભુરસજ પીધા કરે છે તેની વાણી પણ જાંસી જેવી મીઠી હોય છે. કારણ કે હૃદયે પીધેલો ભગવદ્રસ વાણી મારફત બહાર નીકળે છે, તેથી પવિત્ર ભક્તોની વાણી રસિક અને મીઠી હોય છે. આ નદીમાં કમળો દેખાય છે; તે બાજુ શ્રીચમુનાજી જાંસી સાંભળી પ્રકુલિત થઈ ગયાં હોય તથા જાંસીના આનંદથી રોમાંચિત થઈ ગયાં હોય એમ જણાય છે. ભક્તોને ત્યારે પ્રભુનો અલૌકિક આનંદ આવી મળે છે, ત્યારે તે આનંદથી તેમનાં રૂપાં ખડાં થઈ જાય છે. જ્યારે પોતાના કુળમાં કોઈ ભક્ત ઉત્પન્ન થાય, ત્યારે પિતૃઓ પણ ખુશી થઈ રોમાંચિત થાય છે, તેમ આ વૃક્ષો પણ પોતાના કુળમાં જાંસી ઉત્પન્ન થએલી જોઈ રાજી રાજી થઈ જાય છે, ને હર્ષનાં આંસુ એરે તેમ પાન વેરે છે. સ્વર્ગની કીર્તિ કરતાં પણ પૃથ્વીની કીર્તિમાં આ વૃંદાવન વધારો કરે છે. આ જાંસીના આનંદ આગળ ને શ્રીકૃષ્ણનાં દર્શનના આનંદ આગળ સ્વર્ગનો આનંદ તુચ્છ છે. જે માણસ અજ્ઞાની છે, તેજ આ શ્રીકૃષ્ણને છોડીને સ્વર્ગની ઇચ્છા કરે છે. સ્વર્ગનાં કરોડો વર્ષોનાં સુખ કરતાં શ્રીકૃષ્ણનાં દર્શનનું એક ક્ષણવારનું સુખ વધારે છે. આ વૃંદાવન આપણે બધું અગીભર્યું ને રૂપાળું લાગે છે, તેનું

કારણુ તેને ભગવાનના ચરણકમળનો સ્પર્શ થયો છે. જંને ભગવાનના ચરણનો સ્પર્શ થાય અથવા જે પ્રભુના ચરણનો સ્પર્શ કરે એ પણ આ વૃંદાવનની પેઠેજ આનંદદારી ખની જાય છે. આ મોર પણ ભગવાનની ખત્રી સાંભળી કળા કરી નાચવા મંડી પડ્યા છે, ને પોતાનાં પીછાંને મુગટ શ્રીઠાકોરજીએ ધારણુ કર્યો છે, તેથી પોતાને ભાગ્ય શાળી માને છે. આ વનનાં હરણો ને હરણીઓ પ્રભુની ખંસી સાંભળી સ્થિર થઈ ગયાં છે. પ્રેમી હરણાંઓની આંખમાંથી આનંદની જળધારા વરસી રહી છે. પ્રેમીલી દૃષ્ટિથી તેઓ પ્રભુ તરફ જોઈ પ્રભુનાં ઓશિઆળાં હોય તેમ તાકી રહ્યાં છે. તેમનાં ચક્ષુઓ પલક પણ નથી લેતા. શી રીતે લે ? વિશ્વને આનંદ આપે એવા રૂપાળા, અને શણગાર પણ તેવાજ ધારણુ કરનારા ભગવાનને જોઈને તથા તેમને કરેલો ખંસીનાદ સાંભળીને દેવની સ્ત્રીઓ પણ મોહ પામી ગઈ. પોતાના પતિ પાસે છતાં તેમને પોતાના દેહની સુરતા રહી નહિ. આત્મા વિનાની થઈ ગઈ. તેમ તેમને આત્મા પ્રભુના આનંદમાં લીન થઈ જવાથી સ્થિર થઈ ગઈ હતી. તેઓને વસ્ત્રોનું ભાન પણ રહ્યું નથી. તેમના અંજોડમાં ગુથેલાં સુંદર પુષ્પો વેરાઈ જાય છે, તેની પણ તેમને ખબર નથી. ખંસીમાં શી મિઠાશ ? ખંસીમાં શી લહેજ ? ખંસીમાં શી લહેજ ? ખંસીમાં શી આનંદ ?

એનાથી મોટો આનંદ તો ચૈદ્ર પ્રદ્યાંડમાં ન મળી શકે. બાબુભાઈ, જેને એ મહાન્ આનંદની ઈચ્છા હોય તે પ્રભુજીનું ભજન કરે. વ્રજભક્તોના નંદલો પ્રેમ જેનામાં હોય તે તો આજે પણ ખંત્રી સાંભળી શકે છે. (આ ખંત્રીની વાત સાંભળી બધા છોકરાની આંખોમાંથી આંસુ ખરી પડ્યાં, દરેકનાં મોં પર આનંદની ઉંડી શાંતિ છવાઈ ગઈ)

ભગુ—શુરુજી, આ ખંત્રીની વાત સાંભળતાં આવો આનંદ આવે છે, તો સાક્ષાત્ સાંભળવામાં તો ભાન શી રીતેજ રહે ? શું પ્રભુ આપણને કોઈવાર ખંત્રી સંભળાવશે ? (આટલું બોલતાં બોલતાં ભગુની આંખોમાંથી આંસુ વહેવા લાગ્યાં, વિદ્યાર્થીઓને આજનો આનંદ બહુજ ભારે હતો, દરેક છોકરો ખૂબ ઉંઠા વિચારમાં લીન થઈ ગયો હોય એમ જણાવા લાગ્યું).

પાઠ ૨૪ મો.

શ્રીકૃષ્ણની ખંત્રીનાં તપ.

કનુ—શુરુજી, કાલની વાંસળીની વાતમાં તો બહુજ આનંદ આવ્યો. મારાં દાદીમાએ તો કાલે વાંસળીનું એક ભજન ગાયું હતું. આપે જે વાત કરી તે એમાં ટુંકામાં કહી હતી. પણ કીર્તન બહુ મજાનું હતું. દયારામ નામના

કોઈ ભક્તરાજ એ રસિક કાવ્ય લખેલું છે, એની પહેલી લીટી એવી છે કે,

“ વાગે વૃદ્ધાવનમાં વાંસળીરે, ઉભો દુભો વગાડે. કાન નાદે વેધી મુનિવર વાંસળીરે ”

મારાં દાદીમા એટલાજીવધા મીઠા સુરથી ગાય છે કે, મને શીખવાનું મન થઈ જાયું. મને શીખવવા માટે દાદીમાને મેં અરજ કરી, તેમણે મને શીખવવા માટે કહ્યું છે. હું શીખી લાવીશ ત્યારે ગાઈશ.

ગુરુજી—ભાઈઓ, એવાં વાંસળીનાં કીર્તન તો બહુ છે. આપણી ગુજરાતી ભાષામાં તો દયારામભાઈની જીભેજ એ વાણી પ્રકટ કરી છે, એમનાં બધાં ભજન બહુ રસિક છે.

બાબુ—ગુરુજી, દયારામભાઈ કોણ હતા ને એ ક્યારે થઈ ગયા ?

ગુરુજી—એ વાત તમને કોઈવાર કહીશ, એમની વાત બહુજ મજાની છે. આજે તો આ બંસીની વાત અધુરી છે, તે સાંભળો. બંસી વાગી, ત્યારે ગાયોએ ઘાસ ખાવાનું પડી મુકયું; અને કાન ઉંચા કરી પ્રભુની બંસી સાંભળવા મંડી પડી, દૂર ગયેલી પાસે દોડી આવી, વાછરડાં પણ ધાવતાં બંધ રહ્યાં, ને વાંસળીનો નાદ સાંભળવા લાગ્યાં, પંખીઓ કેટલાંક તો હાડ્યાં ચાડ્યા વગર સ્થિર થઈ બંસીના નાદમાં વીન થઈ ગયાં, મુનિઓની સમાધિઓ

પ્રભુનાં ચિંતનમાંથી છુટી બંસીમાં પેસી ગઈ, શ્રીયમુનાજી વહેતાં વહેતાં સ્થિર થઈ ગયાં, કારણ કે વહન કરતાં અવાજ થાય તેથી બંસી સાંભળી શકાય નહિ ! ગોવર્ધન પર્વત બહુ ભાગ્યવાન છે, શ્રીકૃષ્ણના ચરણના સ્પર્શથી એ પાવન થયો છે. પ્રભુની એના પર બહુ કૃપા છે. પ્રભુ ગાયોને પણ આ પર્વતની ખીણોમાં ચારે છે. ભગવાન બંસી પણ ઘણીવાર આ શિખર પરથી બબલે છે ને ત્યાં ઉંચેથી નીકળતો સ્વર શ્રાદ્ધ લોકમાં ફેલાઈ જાય છે. બંસીના તપને પાર નથી, તેથી પ્રભુ તેની માન્યતા બીજા ભક્તોને પણ સુખ આપે છે.

ભગુ—ગુરુજી, બંસીનું એવું શું પુણ્ય હશે કે પ્રભુ પોતાની પાસેને પાસે રાખે છે.

ગુરુજી—ભાઈ ભગુ, વાંસળી એક તો પ્રથમ જંગલમાં જાડ રૂપે ઉગી. તેણે ઉઘાડે ડીલે ખૂબ વરસાદ સહન કર્યા, તાઢ સહન કરી તથા તાપ સહન કરી પોતે બીજાને છાયાનું સુખ આપ્યું. આ બધાં દુઃખ વેઠતી વેઠતી તે મોટી થઈ, ત્યારે તેને કાપી કાપીને તેના પર કાણું પાડી અંદરનો ગર કાઢી નાંખ્યો, એટલે મેલ કાઢી નાંખ્યો. ત્યારે તે તાદન શુદ્ધ થઈ, ત્યારે પ્રભુએ તેનો અંગીકાર કર્યો. આમ બંસીએ પ્રથમ દુઃખ વેઠ્યું છે, તેથી તેને હવે સુખ થયું છે. આપણે પણ સુખદુઃખ સહન કરી પ્રભુનું

લજન કરીએ, જાડની પેઠે શાંત રહીએ, પરોપકાર કરીએ, તથા મનમાંથી મેલ કાઢી નાખીએ તો મન શુદ્ધ થાય, એટલે પ્રભુ આપણા હૃદયમાં બિરાજે. પ્રભુ બહુ પવિત્ર છે એટલે તે પવિત્ર વસ્તુનો કે જીવનોજ સંગ કરે છે, બંસી શુદ્ધ ને પવિત્ર છે, તેમ આપણે શુદ્ધ અને પવિત્ર થઈ તેને લજીએ તો જરૂર એ આપણા પણ સંગ કરે, લકતો લગવાનને બહુ વહાલા છે, તેમાંએ શુદ્ધ પવિત્ર ત્રેમી બંસીના જેવા લકતો બહુ વહાલા છે. આપણે પવિત્ર બંસીના જેવા ભક્ત થવા પ્રયત્ન કરીએ, તો તેવા થવાય, ને પ્રભુ કૃપા કરી આપણને આનંદ આપે.

બાપુ—શુરુજી, બંસી કયા જાડની બનતી હશે ?

શુરુજી—બાપુભાઈ, બંસી વાંસની બને છે. પણ તમે જાણો કે બંસીમાં એવો ગુણ હશે તો તે નથી, બંસીમાં જે આનંદ છે, તે શ્રીકૃષ્ણના મુખનો છે. પ્રભુના વગાડવામાંજ એ મજા છે. બીજા કોઈ વગાડે તો એવો આનંદ ન આવે.

લગુ—શુરુજી, મેં તો વિચારજ કર્યો હતો કે, બંસી-માંજ એવા ગુણ હશે. આવા વિચારે મેં બંસી લાવી વગાડતાં શિખવાનો વિચાર કર્યો છે.

કનુ—ઓહો શુરુજી, લગુભાઈને તો શ્રીકૃષ્ણ બની જવું છે. શુરુજી આ તો ખરો વિચાર કહેવાય, જે વાંસળીમાં

મળ હોય તો ઘણા લોકો વગાડે છે, પણ તેમાં કશી મળ નથી આવતી, પણ ભગુભાઈ, તમે વગાડજો તો ખરા અમે સાંભળીશું ને હસીને આનંદ લઈશું. જો શ્રીકૃષ્ણના જેવી મીઠી વગાડશો, તો તમારી પાસે દોડી આવીશું પછી અમને ખૂબ વગાડીને સભળાવજો. (ભગુભાઈ આ સાંભળી શરમાઈ ગયા.

ભગુ—ગુરુજી, હું જાણતો નહોતો કે, શ્રીકૃષ્ણ વગાડે તોજ આનંદ આવે. આમાં કનુભાઈ મારી મસ્કરી કરે છે.

કનુ—ગુરુજી, હું તો ખરું કહું છું. મસ્કરી કરતાં મને નથી આવડતી, તમે ખંસી વગાડતાં શીખશો તો અમને પણ શીખવશો, ને આપણે બધા ભેગા રમીશું તો બહુ મળ પડશે.

—*—

પાઠ ૨૫ મો.

શિખામણો.

- (૧) સાંજે વહેલાં સુઈ જવું, ને સુતા પહેલાં પ્રભુને ભજવા અને પ્રભુનાજ ધ્યાનમાં ઉઘી જવું.
- (૨) સુતા પહેલાં હાથ પગ ધોઈ ચરણામૃત લેવું.
- (૩) સવારમાં વહેલાં જાગવું, ને પ્રભુનું નામ સ્મરવું. કોઈ સાફ ભજન આવડતું હોય તો સારા રાગે ગાવું.

- (૪) દાંતણુ કરતાં દાંત બરાબર ઘસવા, તથા મોં બરાબર સાફ કરવું.
- (૫) શૌચ વગેરેથી પરવારી સ્વચ્છ જગ્યાએ સ્નાન કરવું.
- (૬) સ્નાન કર્યા પછી શરીરને ધોએલા સ્વચ્છ રૂમાલથી સારી પેઠે ઢોંધવું.
- (૭) નાહીને સ્વચ્છ ધોએલું પવિત્ર વસ્ત્ર પહેરવું.
- (૮) પછી સુંદર તિલક કરવું. તિલક કરીને ચરણામૃત દેવું, તિલકમાં, હૃદયપર, શિરપર અને બેઉ આંગ્રો ઉપર ચરણામૃત લગાવવું.
- (૯) પછી થોડીવાર અથવા નવરાશ પ્રમાણે આવી પવિત્રતામાં પ્રભુનું ભજન કરવું અને સ્તોત્રપાઠ કરવા.
- (૧૦) પછી માખાપને પ્રેમપૂર્વક પગે લાગવું; અને બે હાથ બેડી કંઈ કામકાજ હોય તો પૂછવું.
- (૧૧) પોતાની નિશાળના પાઠ તૈયાર કરવા, વાંચવું તે એકાંતે બેસી બહુજ શાંત ચિત્તે ને મનમાંજ વાંચવું.
- (૧૨) વખત થાય ત્યારે શાંત રીતે નિશાબે જવું. નિશાળમાં બધા છોકરાઓપર હેત રાખવું. કોઈને ન આવડતું હોય તો શીખવવું અને આપણને ન આવડતું હોય તો આપણે શીખી દેવું.
- (૧૩) સોબત સારા વિદ્યાર્થીની કરવી.
- (૧૪) વાણી મીઠી ને સાચી બોલવી.

- (૧૫) નિશાળે જતાં અથવા ઘર આવતા કોઈ સારા માણસ સામે મળે તો તેમને બે હાથ જોડી 'જયશ્રીકૃષ્ણ' કરવા.
- (૧૬) ગુરુજી આવે ત્યારે હંમેશાં હલા થઈ બે હાથ જોડી પગે લાગવું.
- (૧૭) સર્વ રીતે નિશાળમાં એક પવિત્ર વિદ્યાર્થીની પંઠે રહેવું જોઈએ.
- (૧૮) ગુરુજી શીખવે તે પૂજા ધ્યાનપૂર્વક સાંભળવું. નિશાળમાં લાણતી વખતે ખીલકુલ વાત કરવી નહિ.
- (૧૯) પોતાનાં ભાઈ બેન જોડે બહુજ સ્નેહ રાખવો, કઠી લડવું નહિ.
- (૨૦) રમવા જવું પણ રમતી વખતે પણ સાચું બોલવું ને કોઈનું મન કચવાય એવું બોલવું નહિ.
- (૨૧) રમતી વખતે ખૂબ રમવું, અને આનંદથી રમવું.
- (૨૨) દિવસમાં એક વખત પણ ઓછામાં ઓછું મંદિરમાં ભગવાનનાં દર્શન કરવા જવું.
- (૨૩) કોઈ જગાએ ભજન કે નીતિની કથાવાર્તા થતી હોય ત્યાં ઉમળકાથી જવું, મન રાખીને સાંભળવું ને તે પ્રમાણે વર્તવું.
- (૨૪) સૌની સાથે હળીમળીને રહેવું, બધાને વહાલા લાગીએ એમ વર્તવું.
- (૨૫) માળાપની પાસેથી કોઈ વસ્તુ પરાણે લેવાની આડાઈ

કરવી નહિ; ચાવણું કે ચોવી કોઈ ચીજ ઘર બહાર નીકળી
 ખાવી નહિ; કૂળ સિવાય બજારની ચીજ ખાવી નહિ.
 (૨૬) નવરાશે બેઝી ન રહેતાં ધર્મનાં પુસ્તકો વાંચવાં;
 વાચન હંમેશાં પવિત્ર પુસ્તકોનું જ રાખવું.

પાઠ ૨૬ મો.
 ભક્તિને વશ ભગવાન.
 રાગ ધનાશી.

ભક્તિ થકી વશ થાય, હયાનિધિ ભક્તિ થકી વશ થાય,
 ભવભંજનની ભક્તિ કર્યાથી, જન્મ મરણ મટી જાય—હયા. ૧
 વિદ્યાનિધિ મોટા મુનિ છોડી, પશુ ગજ માટે ધાય;
 દુર્યોધન લોજન તણ રુચિથી, શાક વિહર ઘેર ખાય—હયા, ૨
 જેના મુખ પ્રસાદ કણુ સારૂ, પ્રત્યાહિક લલચાય;
 શૂદ્ર સ્ત્રી લીલડીનાં બોરાં, લેતાં તે ન લજાય—હયા ૩
 જે પર છત્ર ધરે પ્રેમથી, અમર છત્રપતિરાય;
 તે ગિરિછત્ર ધરી સ્થિર કરમાં, ભજે ગોપ ને ગાય—હયા. ૪
 વિધિ શિવ શેષ અશેષ વેદમાં, જેના દાસ કહાય;
 અણુવાણે પદ દુપદ મુતાના, દાસ બની તે જાય—હયા. ૫
 વિદ્યાવૈભવ વાવધ વચન બળ, કોઈ થકી ન રીઝાય;
 ગોવર્ધન પ્રભુ પ્રેમબન્ધનથી, દીનબંધુ કહાય—હયા. ૬
 પંડીત ગદ્ગદાલાળ.

પાઠ ૨૭ મો.

પ્રભુની માયા.

વાસુદેવ—ગુરુજી, આજે મારે ઘેર વાત થતી હતી, તેમાં ભગવાનની માયા અગાધ છે, તે તરવી કઠણ છે. વળી પ્રભુ તરણાનો મેરુ કરે છે, અને મેરુનું તરણું કરે છે. આ વાત થઈ તે મારા મનમાં સમજાતી નથી.

ગુરુજી—વાસુદેવ, ગરીબ સુદામાને રાજવૈભવ આપ્યો એ વાત શું તેં નથી સાંભળી ?

વાસુદેવ—હા, ગુરુજી, સાંભળી છે. એ સુદામાજીને પ્રભુએ વૈભવ આપ્યા પછી પ્રભુ એમને ઘેર ગયા નથી.

ગુરુજી—ગયા છે, અને અકળદીલા બતાવી છે

વાસુદેવ—ગુરુજી, અકળદીલા તે શું તે અમને કૃપા કરીને કહેા.

ગુરુજી—વાસુદેવ, એમાં તો પ્રભુજીએ એક ક્ષણ વારમાં વરસોના અનુભવ સુદામાજીને આપ્યા છે. જેમ તરણાનો મેરુ ઈશ્વર કરે છે, તેમ એક ક્ષણ વારને વરસોનાં વરસો અને વરસોનાં વરસોને ક્ષણ વાર પ્રભુ બતાવે છે.

વાસુદેવ—પણ ગુરુજી, એવી વાત સાંભળ્યા વિના મનાય શી રીતે ?

ગુરુજી—સાંભળો ત્યારે, એકવાર સુદામાજીને ત્યાં શ્રીકૃષ્ણ પધાર્યા. આ વખતે સુદામાજીએ તેમનાં પત્નીને

કહ્યું કે, આ પ્રભુએ મને બધી શિદ્ધ સિદ્ધ આપી છે, માટે હવે આજે તેમની બરાબર સેવા કર. અમે નદીએ નહાવા જઈએ છીએ ! ત્યાં સુધીમાં સુંદર ભોજન તૈયાર કર. સુદામાનાં પત્ની રસોઈ કરવા મંડ્યા. રોટલી વણવાની ક્યેક બાંધી, એટલે શ્રીપ્રભુ ને સુદામાજી નહાવા આદ્યા. રસ્તામાં જતાં સુદામાએ કહ્યું, મારે આપની અકળલીલા જોવી છે. લોક કહે છે કે કે પ્રભુની લીલા અકળ છે. શ્રીકૃષ્ણે કહ્યું સુદામાજી, અકળલીલા જોવામાં કંઈ મન નથી. આ સાંભળી સુદામા બોલ્યા મન નથી, પણ મારે જોવી છે. આમ વાતો કરતા કરતા બેઠે નદી પર આવી પહોંચ્યા. આવીને કિનારે ધોતીઆં મુકી નહાવા પડ્યા, એટલે શ્રીકૃષ્ણે કહ્યું કે, આપણે અહીંથી ડુબકી સાથે મારીએ, સામે પહેલો કાણુ જાય છે ? બેઠે સાથે ડુબકી મારી. શ્રીકૃષ્ણે સુદામાજીને ડુબકી મારતાં એક સાગર જેવાં સ્થાનમાં ધકેલી મૂક્યા, આજુબાજુ અથોર જળ સામે એક બેટ અને તે પર એક ગામડું બનાવ્યું. સુદામાએ તો ડુબકીમાંથી જેવું બહાર મોઢું કાઢ્યું, તેવુંજ આ જોયું, અને મનમાં ગભરાયા, અને બોલ્યા કે, મારી નદી ક્યાં ? શ્રીકૃષ્ણ ક્યાં ? આ અમાધ સિંધુ શો ? પછી પોતે ગભરાતા ગભરાતા બહાર નીકળ્યા, અને બેટ પર થઈ શહેર ભણી આદ્યા. ત્યાં તો સામે તે ગામનો આગેવાન શૂદ્ર મળ્યો, તેને સુદામાએ પૂછ્યું કે, અહીંથી સુદામાપુરી જવું છે, ક્યારે પહોંચાશે ? તેણે

કહ્યું કે, સુદામાપુરી જતાં વીસ વર્ષ થશે. આ સાંભળી સુદામાના પેટમાં ભારે ફાળ પડી. આ બેઠ પેલા માણસે કહ્યું કે, ભાઈ આ ગામમાં બધી વર્ષો એક છે, ગમે તે ગમે તેનું ખાય છે અને ગમે તે જાતિમાં પરણે છે. તમારે આ ગામમાં રહેવું હોય તો ચાલો. સુદામાજી આવું અનાચારવાળું બધું સાંભળીને ખૂબ ગભરાય, અને વિચારવા લાગ્યા કે, ખાઈશું શું ને રહીશું ક્યાં ?

પાઠ ૨૮ મો.

પ્રભુની માયા. ભાગ ૨.

વાસુદેવ—ગુરુજી, આ તો પ્રભુ ખરા કહેવાય. બિચારા—સુદામાને કેવા સ્થાનમાં ધકેલી મૂક્યા. હવે શું ખાશે ને ક્યાં રહેશે ?

ગુરુજી—ભાઈઓ સાંભળો તો ખરા, પ્રભુ બધું કરશે. આ વખતે સુદામાએ પૂછ્યું કે ભાઈ, આ ગામમાં ઘરખાર રહેવાનું મળશે અને ખાવાપીવાનું કાંઈ સાધન મળશે ? પેલા શૂદ્રે કહ્યું કે, આપની ઈચ્છા હોય અને રહેવું હોય, તો ચાલો મારે ઘર. મારે એક ઉમર લાયક દીકરી છે, તે તમને પરણાવીશ. રહેવાનું ઘર આપીશ. ઘર ખર્ચ બધું પૂરું કરીશ. પણ તમે પ્રાણી છો, અને હું શૂદ્ર છું. આ સાંભળી સુદામાજી વિચારમાં પડી ગયા કે, શૂદ્રનું ખવાય કેમ અને કન્યા પણ કેમ પરાગ્રાય ? વળી વિચા.

રવા લાગ્યા કે, ત્યારે રહીશું ક્યાં ને જાણશું
 શું ? મારે આમ કર્યા વિના છુટકો નથી. ચાલો કન્યા મળે
 છે, રહેવા ઘર મળે છે, કમાવાની પંચાત નથી. વળી
 સુદામાપુરી જઈશું ત્યાં કોણ જાણનાર છે ? આમ વિચારી
 બધી વાત હા પાડી, અને તે શુદ્ધને ઘેર ગયા. તેની કન્યાને
 પરણ્યા. ઘરસંસાર માંડ્યો. સુદામાપુરી તો આ માયામાં
 ભુલી જ ગયા. પાંચ તો છોકરા થયા, ને ભારે વિસ્તાર
 વધ્યો, એવામાં કોઈની એક સ્ત્રી મરી ગઈ તેને બાળવા
 બધા ગયા, ત્યારે સુદામાજી શ્મશાનમાં ગયા. આ સ્ત્રી સાથે
 એનો ધણી સ્ત્રીનું શબ લઈને બાળવા મંડ્યો. આ જોઈ
 સુદામાજીએ પૂછ્યું કે, આ પુરુષ આ સ્ત્રી સાથે કેમ બળે
 છે ? એટલે ગામના લોકોએ કહ્યું કે, આ ગામમાં એવો
 રિવાજ છે કે સ્ત્રી મરી જાય, તો પુરુષ તેની પાછળ સતીઓ
 થાય. આ સાંભળી સુદામા બોલ્યા કે, ભાઈ આ તો બધુંજ
 ઉધું. સ્ત્રી પાછળ પુરુષ બળે એ તો મૂર્ખ કહેવાય, આ
 સાંભળી લોકોએ કહ્યું કે, સુદામાજી, જો કોઈ સ્ત્રી પાછળ
 તેનો ધણી ન બળે તો, અમે પરાણે પણ બાળી દઈએ, પણ
 રિવાજ ન છોડીએ. આ સાંભળી સુદામાને ભારે પ્રીતિ પેડી,
 અને મનમાં વિચારવા લાગ્યા, મારી સ્ત્રી મરી જશે, તો
 મારે પણ મરવું પડશે. આમ કરતાં કરતાં થોડા દિવસ
 ગયા, એટલામાં સુદામાની સ્ત્રી મરણ પામી, આથી સુદામા
 પાછળ બાળવાની બીકે હૈયું ને માથું કુટવા લાગ્યા, અને

સંતાર્ધ ગયા. ગામલોકો તો સ્ત્રીને બાળવા લાઇ જવા આવ્યા, પણ સુદામા દીઠા નહિ, એટલે આડે અવળે તપાસી ખોળી કાઢ્યા, અને ઘસડીને સ્ત્રી જોડે બાળવા લીધા. સુદામા તો ખૂબ રડવા લાગ્યા, પણ કોઇને દયા ન આવી. સ્થાનમાં ગયા, એટલે સુદામાએ વિચાર કર્યો કે, આ સ્ત્રી સાથે જીવતા બળતાં મહા દુઃખ પડશે, શરીરે ફોફા ઉઠશે, વળી પાણી ઝરશે, ને લાય વેઠાશે નહિ, તે કરતાં આ દરિઆમાં ડુબી મરું તો સારૂ. જલદી જીવ તો જાય, અને વીતે નહિ. આવો વિચાર કરી સુદામા બોલ્યા કે, ભાઈ મને દરિઆમાં નહાવા જવાલો. હું નાહીને શુદ્ધ થઈને બાળવા માટે આવું છું. લોકોએ નહાવા જવા લીધા. એટલે સુદામાએ ત્રાસથી દરિઆમાં પડતું મુક્યું, અને ડુબી ગયા. શ્રીકૃષ્ણ ત્યાં ઉભા છે, તેમણે સુદામાને પોતા તરફ ખેંચી લીધા, અને બોલ્યા કે, હું ડુબકી મારીને પહેલો નીકળ્યો છું. આ સાંભળી સુદામાજી હેમતાર્ધ ગયા, અને બોલ્યા કે, શાના પહેલા નીકળ્યા અને શાનો ડુબકી ? વરસોનાં વરસો વીતી ગયાં. આ સાંભળી શ્રીકૃષ્ણ બોલ્યા, સુદામા, શું ઘેલા થયા છો કે શું ? આ હમણા આપણે નહાવા આવ્યા, ને આ ડુબકી મારી ને હું પહેલો નીકળ્યો. આ સાંભળી સુદામા બોલ્યા કે, મેં ડુબકી મારીને જેવું ડોકું ડાઢ્યું, તેવું જ મોટું આશ્ચર્ય પમાડે એવું સ્થાન દેખાયું. પછી બધી હકીકત કહી. શ્રીકૃષ્ણ કહે કે બધી વાત તમારી જુડી, તમને ઉન્માદ થયો છે. ચાલો તમારી સ્ત્રી પાસે જઈએ, અને

જોઈએ. ઘેર ગયા તો હજી નવટાંકની રોટલી વણવાની બાકી છે. આ સાંભળી સુદામા સમજી ગયા કે, આ તો પ્રભુએ મને અકળ લીલા બતાવી, એટલે સુદામાએ કહ્યું, મારે તમારી અકલ લીલા સ્વપ્ને પણ કદી જોવી નથી. તમારી લીલા અગાધ છે, એમ કહી પગે પડ્યા, અને પોતે પ્રભુને અકલ લીલા બતાવવાની તરફી આપી માટે મારી માગવા લાગ્યા.

વાસુદેવ—ગુરુજી, આતો બહુ નવાઈની વાત કહેવાય, એક ડુબકી મારી બહાર, નીકળે એટલામાં સુદામાને કેટલું બતાવ્યું ?

ગુરુજી—લાઇ આવી લીલા શ્રીકૃષ્ણેવળીને પણ પ્રભુએ બતાવી હતી, એ વાત વળી કોઈવાર કરીશું પણ આપણે વિચારવાનું એ છે કે, આ જગતમાં બધે એવીજ લીલાઓ થઈ રહી છે. ચાર દહાડાનું અંદરણું આ મનુષ્ય જન્મ છે, તે વારે વારે નથી મળતો, પણ તેના સારો ઉપયોગ કેણુ કરે છે ? કેાઇ વીરલા સંત પુરુષોજ મનુષ્ય જન્મની કીમત સમજે છે. અન્ય સામાન્ય જીવો તો આ યવિત્ર મનુષ્ય જન્મ જગતના માયાવી ઝગડામાં ધૂણધાણી કરી નાખે છે. દયારામલાઇ તો કહે છે કે “લટકું અમુલ્ય આદ્યુ ચેતો દયા નહિ તો નિઝે પડશે હાથ ધસવા ” આ મનુષ્ય જન્મનું અમૂલ્ય લટકું જતું રહેજો, માટે હે દયા તું ચેત, નહિ તો તારે છેવટે હાથ ધસવા પડશે. મતલબ કે મરતા પહેલાં પ્રભુનું ભજન કરી લે, એટલે મનુષ્ય જન્મ સફળ થાય.

પાઠ રહ મો.

યાચના.

રાગ બેરવી.

હરિ માફ અંતર શુદ્ધ કરો રે,
 હરિ મારી નિર્ભય શુદ્ધિ કરો રે-ટેક-
 હરિ મને પ્રપંચ વિસરાવોરે,
 મુજમન નિજ છબીમાં લોભાવો રે-હરિ-
 હરિ હું બાવું^૧ એવો કરોરે,
 હરિ મારા તનમન પાપ સમાવો રે-હરિ-
 હરિ મારી દુર્મતિ દૂર કરો રે,
 અંતર ભક્તિભાવ ધરો રે-હરિ
 હરિ નિજની લીલા દરશાવો રે,
 નિશ્ચિન સત્સંગતિ ભાવો રે-હરિ-
 હરિ માફ ચિત્ત ચરણે રાખો રે,
 કયા તું મારો શ્રીમુખે ભાખો રે-હરિ-

પાઠ ૩૦ મો.

મુંદર વચનો.

- ૧ વિદ્યા અભ્યાસ વડેજ આવડે.
- ૨ પ્રભુ ભક્તિ વડેજ વશ થાય છે.
- ૩ દયાજ ધર્મનું મૂળ છે.
- ૪ પવિત્ર માણસો મન અને દ્વિયો વશ
- ૫ સંપ ત્યાં શાંતિ હોય છે.
- ૬ આનંદી રહેવું એ પ્રભુને બહુ ગમે છે.
- ૭ ધર્મ પ્રમાણે ચાલવામાંજ આનંદ છે.
- ૮ વિવેક એ દશમો નિધિ છે.
- ૯ વિદ્યા વગરનો માણસ પશુ છે.
- ૧૦ તિલક એ ભક્તિચક્ત્રની ચોરી (વેદી) છે.
- ૧૧ સેવા ધર્મ બહુજ કઠણ છે.
- ૧૨ નમ્રતા એ નિધિ છે.
- ૧૩ વાણીમાં પણ સ્વાદ અને મિઠાશ હોય
- ૧૪ મીઠી સ્વાદવાળી અને રસિકવાળી એજ વ.
- ૧૫ ધર્મ એજ ધન છે.

